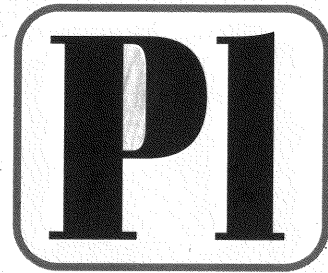

Л. П. Баршчэўскі

Кароткая
ГРАМАТЫКА
ПОЛЬСКОЙ
МОВЫ

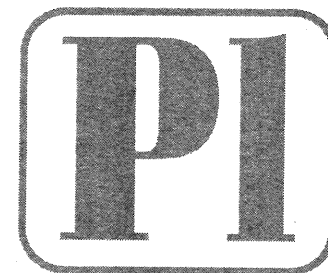

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

Л. П. Баршчэўскі

Кароткая
ГРАМАТЫКА
ПОЛЬСКОЙ
МОВЫ

Мінск
«Радые́ла-плюс»
2008

УДК 811.162.1(075.4)
ББК 81.2Пол-9
Б 26

Серыя заснавана ў 2008 годзе

Куратар серыі *Уладзімір Сіўчыкаў*

Аўтар і выдавецтва выказваюць глыбокую ўдзячнасць за спрыянне і карысныя парады *Генрыку Літвіну, Марыі Даманьскай і Аляксандру Варварскаму*

Баршчэўскі, Л. П.

Б26 Кароткая граматыка польскай мовы / Л. П. Баршчэўскі. — Мінск : Радыёла-плюс, 2008. — 88 с. — (Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»).

ISBN 978-985-448-087-9.

Польская мова, як з гістарычнага, так і з практычнага гледзішча, не чужая беларусу. На працягу стагоддзяў яна была адной з моў зносін, адной з літаратурных моў, што ў той ці іншай меры ўжываліся на тэрыторыі сучаснай Беларусі. Паралельнае функцыянаванне беларускай і польскай моў прыводзіла да ўзаемных уплываў. Таму валоданне роднай мовай можа істотным чынам дапамагчы сучаснаму беларусу хутка і эфектыўна засвоіць блізкароднасную польскую мову.

Выданне адрасуецца школьнікам, студэнтам, настаўнікам, выкладчыкам, усім, хто цікавіцца польскай мовай і хоча авалодаць ёю.

УДК 811.162.1(075.4)
ББК 81.2Пол-9

ISBN 978-985-448-087-9 © Баршчэўскі Л. П., 2008
© Афармленне. ПУП «Радыёла-плюс», 2008

ФАНЕТЫКА І ПРАВАПІС

АЛФАВІТ

Польская мова скарыстоўвае лацінскую графіку. Алфавіт польскай мовы складаецца з 32-х літар.

На пісьме кожнаму гуку нярэдка адпавядае адна і тая ж літара. Ніжэй прыводзіцца параўнальная табліца польскага алфавіта. Але трэба памятаць, што прыклады вымаўлення могуць быць толькі прыблізнымі.

Польскія літары	Вымаўленне і прыклады
<i>Aa</i>	Як беларускае а
<i>Aą</i>	Беларускае о , вымаўленае ў нос (падобна да он або да ом – у пазіцыі перад губнымі зычнымі)
<i>Bb</i>	Як беларускае б (перад літарай <i>i</i> вымаўляецца мякка); на канцы слова ці склада аглушаецца і тады вымаўляецца як п
<i>Cc</i>	Як беларускае ц . Перад літарай <i>i</i> вымаўляецца як ć
<i>Ćć</i>	Як ць у заходнебеларускім вымаўленні (з невялікім прышэптваннем)
<i>Dd</i>	Як беларускае д ; на канцы слова або склада аглушаецца і тады вымаўляецца як т
<i>Ee</i>	Блізка да беларускага э
<i>Eę</i>	Беларускае э , вымаўленае ў нос (падобна да эн або да эм – у пазіцыі перад губнымі зычнымі)
<i>Ff</i>	Як беларускае ф (перад літарай <i>i</i> вымаўляецца мякка)

Gg	Як беларускае выбухное г (г у класічным беларускім правапісе) у словах ганак, гонта, гузік (перад літарай i вымаўляецца мякка); на канцы слова або склада аглушаецца і тады вымаўляецца як к
Hh	Як беларускае х (даўней магло вымаўляцца як беларускае фрыкатыўнае г)
Ii	Найчасцей як беларускае i . У пазіцыі перад галоснымі a, q, e, ę, o, ó, u не вымаўляецца, а пазначае мяккасць папярэдняга зычнага; пры падваенні звычайна вымаўляецца як йі
Jj	Як беларускае й
Kk	Як беларускае к (перад i вымаўляецца мякка)
Ll	Прамаўляецца як нешта сярэдняе паміж беларускім цвёрдым і мяккім л (сярэднееўрапейскае альвеаларнае l)
Łł	Як беларускае ў (даўней вымаўлялася як беларускае цвёрдае л)
Mm	Як беларускае м (перад літарай i вымаўляецца мякка)
Nn	Як беларускае н (перад літарай i вымаўляецца мякка)
Ńń	Як беларускае нь
Oo	Як беларускае о , але ў ненаціскных пазіцыях не рэдукуецца
Óó	Як беларускае у
Pp	Як беларускае п (перад літарай i вымаўляецца мякка)
Rr	Амаль як беларускае р
Ss	Як беларускае с ; перад літарай i вымаўляецца як ś
Śś	Як сь у заходнебеларускім вымаўленні (з невялікім прышэптваннем)
Tt	Як беларускае т
Uu	Як беларускае у

Ww	Блізка да беларускага в (перад літарай i вымаўляецца мякка); пасля глухога зычнага або на канцы слова ці склада вымаўляецца як ф
Yu	Амаль як беларускае ы
Zz	Як беларускае з ; на канцы слова або склада аглушаецца і тады вымаўляецца як s . Перад літарай i вымаўляецца як ź
Źź	Як зь у заходнебеларускім вымаўленні (з невялікім прышэптваннем); на канцы слова або склада аглушаецца і тады вымаўляецца як ś
Żż	Як беларускае ж ; на канцы слова або склада аглушаецца і тады вымаўляецца як ш

У сучасным польскім правапісе існуюць таксама 7 дыграфіў (спалучэнняў дзвюх літар), якія вымаўляюцца наступным чынам:

Польскія дыграфы	Вымаўленне і прыклады
Cz, cz	Цвярдзей за беларускае ч ; падобна да спалучэння тш , вымаўленага вельмі злітна
Ch, ch	Як беларускае х
Dz, dz	Як беларускае злітнае дз ; перад літарай i вымаўляецца як dź
Dź, dź	Як дзь у заходнебеларускім вымаўленні (з невялікім прышэптваннем); на канцы слова або склада аглушаецца і тады вымаўляецца як ć
Dż, dż	Цвярдзей за беларускае злітнае дж
Rz, rz	Як беларускае ж ; пасля глухога зычнага або на канцы слова ці склада аглушаецца і тады вымаўляецца як ш
Sz, sz	Як беларускае ш

Прыведзеныя тут адпаведнікі гукаў, вядома ж, прыблізныя.

НАЦІСК І ІНТАНАЦЫЯ

Націск у польскай мове пастаянны і ў кожным выпадку (акрамя аднаскладовых слоў) падае на перадапошні склад у слове. Групу нешматлікіх выключэнняў – калі націск падае на трэці склад ад канца слова – утвараюць слова *Rzeczpospolita* (гістарызм і сучасны палітонім), запазычаныя словы з суфіксамі *-ika*, *-yka* (напрыклад, у словах: *logika* – логіка, *matematyka* – матэматыка, *fizyka* – фізіка), некаторыя іншыя запазычанні (напрыклад, у словах: *repertuar* – рэпертуар, *dżentelmen* – джэнтльмен, *wunderkind* – вундэркінд, *analiza* – аналіз, *hiperbola* – гіпербала, *parabola* – парабола, *uniwersytet* – універсітэт, *minimum* – мінімум і некаторыя іншыя), лічэбнікі *czteryście* – чатырыста, *siedemset* – семсот, *osiemset* – восемсот. Націск на трэцім складзе ад канца слова сустракаецца ў некаторых формах прошлага часу (1-я і 2-я асобы) і ўмоўнага ладу (напрыклад, у словаформах: *czytaliśmy* – мы чыталі, *szukaliście* – вы шукалі, *szalaby* – яна чула б).

У дзеясловаў 1-й і 2-й асобы множнага ліку ўмоўнага ладу пад націскам стаіць чацвёрты склад ад канца слова (напрыклад, у словаформах: *chcielibyśmy* – мы хацелі б, *mialibyście* – вы мелі б).

У сваю чаргу, у некаторых запазычаннях (найчасцей з французскай мовы) націскным можа быць і апошні склад слова (напрыклад, у словах: *menu* – меню, *atelier* – атэльє; студыя і да т. п.).

Інтанацыя польскага апавядальнага сказа прыблізна супадае з інтанацыяй беларускага сказа такога самага тыпу. Інтанацыі пыталнага і загаднага сказаў у абедзвюх мовах таксама ў цэлым падобныя, але для польскіх сказаў характэрны больш моцны дынамічны націск.

МАРФАЛОГІЯ

У польскай мове маецца адзінаццаць часцінаў мовы: дзеяслоў, дзеепрыметнік, дзеепрыслоўе, займеннік, назоўнік, прыметнік, лічэбнік, прыслоўе, прыназоўнік, злучнік, выклічнік. Апрача таго маецца яшчэ шэраг узмацняльных часціцаў.

Да часцін мовы, якія ўваходзяць у катэгорыю імя, належаць назоўнік, прыметнік і лічэбнік.

ДЗЕЯСЛОЎ

Дзеяслоў – гэта самастойная і змяняльная часціна мовы, якая называе чыннасць асобаў, жывых і нежывых прадметаў і адказвае (у 3-й асобе) на пытанні: што робіць (рабіў, рабіла, рабілі, будзе рабіць, будуць рабіць)?; што з ім (ёю, імі) робіцца (рабілася, будзе рабіцца)?; у якім ён (яна, яно, яны) (быў, была, было, былі, будзе, будуць) стане?

Польскаму дзеяслову, як і беларускаму, уласцівыя наступныя катэгорыі:

а) трывання, якое бывае незакончаным і закончаным. Параўнайце:

Mama Jasia przychodzi do sklepu warzywnego.

Ясева мама прыходзіць у гароднінную краму (незак. тр.);

Mama Jasia przyszła do sklepu warzywnego.

Ясева мама прыйшла ў гароднінную краму (зак. тр.);

б) ладу, які можа быць абвесным, умоўным ці загадным. Параўнайце:

Jacek pomaga bratu w odrabianiu lekcji.

Яцак дапамагае брату рыхтаваць урокі (абвесны лад);

Jacek pomógłby bratu w odrabianiu lekcji.

Яцак бы дапамог брату рыхтаваць урокі (умоўны лад);

Jacku, pomóż bratu w odrabianiu lekcji!

Яцак, дапамажы брату зрабіць урокі! (загадны лад);

в) зваротнасці/незваротнасці.

Як і ў беларускай мове, польскія дзеясловы могуць быць зваротнымі. Зваротнасць польскага дзеяслова выяўляецца з дапамогай часціцы *się*, якая не толькі пішацца асобна ад дзеяслова, але можа знаходзіцца ў сказе і перад ім, прычым неабавязкова непасрэдна. Напрыклад:

Mój przyjaciel uczył się w szkole bardzo dobrze.

(Або: *W szkole mój przyjaciel się uczył bardzo dobrze.*)

Мой сябар вучыўся ў школе вельмі добра.

Асабовыя і безасабовыя формы дзеяслова

Польскі дзеяслоў мае дзве формы:

а) асабовыя, у якіх мы можам вызначыць асобу, лік, род, час, лад, трыванне, зваротнасць/незваротнасць;

б) безасабовыя (інфінітыў; формы на *-no*, *-to*).

Заўвага: дзеяспрыметнікі і дзеяспрыслоўі мы будзем разглядаць тут як асобныя часціны мовы.

Асабовыя формы польскага дзеяслова звязаныя з катэгорыяй асобы.

У табліцы паказаны асобы дзеяслова; паасобныя займеннікі гуцаць вельмі блізка да іх беларускіх адпаведнікаў.

Асоба	Адзіночны лік	Множны лік
1	<i>ja</i> – я	<i>my</i> – мы

2	<i>ty</i> – ты	<i>wy</i> – вы
3	<i>on</i> – ён, <i>ona</i> – яна, <i>ono</i> – яно	<i>oni, one</i> – яны

Займеннік 3-й асобы множнага ліку *oni* стасуецца толькі да асобаў мужчынскага полу. У астатніх выпадках ужываецца займеннік *one*.

У польскай мове дзеясловы, асабліва ў 1-й і 2-й асобах адзіночнага і множнага ліку, найчасцей ужываюцца без асабовага займенніка. Напрыклад:

Posiedzieliśmy jeszcze z kwadrans.

Мы пасядзелі яшчэ якія пятнаццаць хвілін.

Займеннік ставіцца, калі ёсць неабходнасць падкрэсліць, *кто канкрэтна* выконваў тое або іншае дзеянне.

My posiedzieliśmy jeszcze z kwadrans, zaś oni tak i nie przyszli.

Мы (а не хто іншы) пасядзелі яшчэ з пятнаццаць хвілін, а яны так і не прыйшлі.

Лік дзеяслова

Як і ў беларускай мове, польскія дзеясловы могуць стаяць у адзіночным ці ў множным ліку.

Адзіночны лік	Множны лік
<i>czytam</i> – я чытаю	<i>czytamy</i> – мы чытаем
<i>piszesz</i> – ты пішаш	<i>piszecie</i> – вы пішаце
<i>gotuje</i> – ён/яна гатуе	<i>gotują</i> – яны гатуюць

Род дзеяслова

У адзіночным ліку дзеясловы стасуюцца з назоўнікамі (або займеннікамі) так сама, як і ў беларускай мове, адпаведна, у мужчынскім, жаночым або ніякім родзе.

Іншая сітуацыя з множным лікам. Гл. наступную табліцу:

Асабова-мужчынскія формы	Неасабова-мужчынскія формы
Стасуюцца толькі з асобамі (не дзецьмі!) мужчынскага полу: Studenti już przyjechali. Студэнты ўжо прыехалі.	Стасуюцца з асобамі жаночага полу, дзецьмі, жывёламі, раслінамі, іншымі прадметамі: Studentki już przyjechały. Студэнткі ўжо прыехалі.

Род дзеяслова можа быць вызначаны толькі ў дачыненні да формаў прошлага часу абвеснага або ўмоўнага ладу (як і ў беларускай мове), а таксама ў дачыненні да формы будучага часу, накштальт:

będę czytał – я буду чытаць (муж. р.),

będziesz siedziała – ты будзеш сядзець (жан. р.),

będą leciały – яны будуць ляцець (неасабова-мужчынская форма).

Тыпы спражэння дзеяслова

Цяперашні/просты будучы час абвеснага ладу

Польскія дзеясловы, падобна як і беларускія, маюць адны й тыя самыя мадэлі спражэння ў цяперашнім і простым будучым часе абвеснага ладу. У польскай мове звычайна вылучаюць чатыры асноўныя спражэнні. Спрагаючы польскія дзеясловы, трэба звяртаць увагу на магчымасць чаргавання зычных, чаргавання (выпадзення) галосных у паасобных асабовых формах. Той, хто ведае беларускую і расійскую мову, у большасці выпадкаў сам адчуе, якія змены тут могуць быць да месца.

(Памятайце, што польскае *rz* знаходзіцца там, дзе ў расійскай мове зымалагічна стаіць мяккае *р*.)

У аднаскладовых (і вытворных ад іх шматскладовых) дзеясловах на *-ić*, *-у́ć* галосныя *i* і *u* захоўваюцца ва ўсіх формах (параўнай беларускае **біць**, але: **б'ю**).

Да *першага спражэння* належаць польскія дзеясловы з канчаткамі *-ę*, *-esz* у 1-й і 2-й асобах адзіночнага ліку. У інфінітыве гэтыя дзеясловы могуць заканчвацца на:

а) *-с* (*móc* – магчы, *biec* – бегчы, *pieć* – пячы);

б) *-ować* (*malować* – маляваць, *pracować* – працаваць, *wędrować* – вандраваць);

в) *-ąć*, *-nąć* (*zasnąć* – заснуць, *ciąć* – сячы; рэзаць, *ciągnąć* – цягнуць);

г) *-ść*, *-źć* (*nieść* – несці, *wieźć* – везці);

д) аднаскладовыя (і вытворныя ад іх) дзеясловы на *-ić*, *-у́ć*, *-у́ć* (*bić* – біць, *pluć* – пляваць, *myć* – мыць);

е) частка дзеясловаў на *-ać* (*brać* – браць, *łapać* – хапаць);

ж) частка дзеясловаў на *-eć* (*pleć* – паліць, *drzeć* – дрыжаць, трэсціся).

Узоры спражэння пададзеныя ў наступных табліцах:

а) адзіночны лік

Інфінітыў	1	2	3
<i>móc</i> – магчы	mogę	możesz	może
<i>malować</i> – маляваць	maluję	malujesz	maluje
<i>zasnąć</i> – заснуць	zasnę	zaśniesz	zaśnic
<i>nieść</i> – несці	niosę	niesiesz	niesie
<i>bić</i> – біць	biję	bijesz	bije
<i>brać</i> – браць	biorę	bierzesz	bierze
<i>pleć</i> – паліць *	piełę	pielesz	piele

б) множны лік

Інфінітыў	1	2	3
<i>móc</i> – магчы	możemy	możecie	mogą
<i>malować</i> – маляваць	malujemy	malujecie	malują
<i>zasnąć</i> – заснуць	zaśniemy	zaśniecie	zasną
<i>nieść</i> – несці	niesiemy	niesiecie	niosą
<i>bić</i> – біць	bijemy	bijecie	biją
<i>brać</i> – браць	bierzemy	bierzecie	biorą
<i>pleć</i> – паліць	piejemy	pieciecie	pielą

Да другога спражэння належаць польскія дзеясловы, якія маюць у 1-й і 2-й асобах адзіночнага ліку канчаткі адпаведна: **-ę** і **-isz/-ysz**. Іх формы інфінітыва могуць заканчвацца на **-ić, -у́ć**, а таксама, у асобных выпадках, на **-а́ć (rozłączać – раз'ядноўваць; разлучаць, stać – стаяць** і да т. п.), **-eć (siedzieć – сядзець, leżeć – ляжаць** і да т. п.).

Узоры спражэння глядзі ў наступных табліцах:

а) адзіночны лік

Інфінітыў	1	2	3
lubić – любіць	lubię	lubisz	lubi
suszyć – сушыць	suszę	suszysz	suszy
bać się – баяцца	boję się	boisz się	boi się
patrzeć – глядзець	patrzę	patrzysz	patrzy
stać – стаяць	stoję	stoisz	stoi
widzieć – бачыць	widzę	widzisz	widzi

б) множны лік

Інфінітыў	1	2	3
lubić – любіць	lubimy	lubicie	lubią
suszyć – сушыць	suszemy	suzycie	suszą
bać się – баяцца	boimy się	boicie się	boją się
patrzeć – глядзець	patrzemy	patrzycie	patrzą
stać – стаяць	stoimy	stocicie	stoją
widzieć – бачыць	widzimy	widzicie	widzą

Да трэцяга спражэння належаць польскія дзеясловы, якія маюць у 1-й і 2-й асобах адзіночнага ліку канчаткі, адпаведна: **-am** і **-asz**. Звычайна гэтыя дзеясловы маюць інфінітыў на **-а́ć**, але сюды трэба аднесці і дзеяслоў **mieć**. Падобныя дзеясловы ў беларускай мове

маюць у гэтых выпадках канчаткі **-аю** і **-аеш**. Параўн. наступную табліцу:

а) адзіночны лік

Інфінітыў	<i>śluchać</i> слухаць	<i>pytać</i> пытаць	<i>szukać</i> шукаць	<i>mieć się</i> пачувацца
1	ślucham	pytam	szukam	mam się
2	śluchasz	pytasz	szukasz	masz się
3	ślucha	pyta	szuka	ma się

б) множны лік

1	śluchamy	pytamy	szukamy	mamy się
2	śluchacie	pytacie	szukacie	macie się
3	śluchają	pytają	szukają	mają się

Нарэшце, да чацвёртага спражэння належаць польскія дзеясловы, якія маюць у 1-й і 2-й асобах адзіночнага ліку канчаткі, адпаведна: **-em** і **-esz**. Гэтыя дзеясловы маюць інфінітыў на **-eć** (апроч таго, таксама дзеяслоў **jeść**). Падобныя дзеясловы ў беларускай мове часцей за ўсё маюць у гэтых выпадках канчаткі **-ею** і **-ееш** (у выпадку дзеяслова **jeść** форма 1-й асобы адзіночнага ліку супадае з польскай цалкам!).

Параўнайце наступную табліцу:

а) адзіночны лік

Інфінітыў	<i>mieć</i> умець, магчы	<i>jeść</i> есці	<i>wiedzieć</i> ведаць	<i>porozumieć się</i> паразумецца
1	umiem	jem	wiem	porozumiem się
2	umiesz	jesz	wiesz	porozumiesz się
3	umie	je	wie	porozumie się

б) множны лік

1	umiemy	jemy	wiemy	porozumiemy się
2	umiecie	jecie	wiecie	porozumiecie się
3	umieją	jedzą	wiedzą	porozumieją się

Спражэнне дзеяслова *być* (быць) у цяперашнім часе абвеснага ладу (гл. табліцу):

Асоба	Адзіночны лік	Множны лік
1	jestem	jesteśmy
2	jesteś	jesteście
3	jest	są

Прошлы час абвеснага ладу

У прошлым часе дзеясловы, як і ў беларускай мове, змяняюцца адпаведна роду дапасаванага да іх назоўніка (займенніка). Аднак у польскіх дзеясловаў прошлага часу маюцца яшчэ і асабовыя канчаткі. Гл. наступныя табліцы:

а) адзіночны лік мужчынскага роду

Інфінітыў	<i>sprzątać</i> прыбіраць	<i>mieć się</i> пачувацца	<i>ciągnąć</i> цягнуць	<i>nieść</i> несці
1	sprzątałem	miałem się	ciągnąłem	niosłem
2	sprzątałeś	miałeś się	ciągnąłeś	niosłeś
3	sprzątał	miał się	ciągnął	niósł

б) адзіночны лік жаночага роду

1	sprzątałam	miałam się	ciągnęłam	niosłam
2	sprzątałaś	miałaś się	ciągnęłaś	niosłaś
3	sprzątała	miała się	ciągnęła	niosła

в) адзіночны час ніякага роду

3	sprzątało	miało się	ciągnęło	niosło
---	-----------	-----------	----------	--------

г) асабова-мужчынская форма множнага ліку

1	sprzątaliśmy	mieliśmy się	ciągnęliśmy	nieśliśmy
2	sprzątaliście	meliście się	ciągnęliście	nieśliście
3	sprzątali	mieli się	ciągnęli	nieśli

д) неасабова-мужчынская форма множнага ліку

1	sprzątałyśmy	miałyśmy	ciągnęłyśmy	niosłyśmy
2	sprzątałyście	miałyście	ciągnęłyście	niosłyście
3	sprzątały	miały	ciągnęły	niosły

Спражэнне дзеясловаў *iść* – ісці і *jeść* – есці:

Асоба	Адзіночны лік			Множны лік	
	муж. р.	жан. р.	ніякі р.	асаб.-муж.	неасаб.-муж.
1	<i>szedłem, jadłem</i>	<i>szłam, jadłam</i>	–	<i>szliśmy, jedliśmy</i>	<i>szłyśmy, jadłyśmy</i>
2	<i>szedłeś, jadłeś</i>	<i>szłaś, jadłaś</i>	–	<i>szliście, jedliście</i>	<i>szłyście, jadłyście</i>
3	<i>szedł, jadł</i>	<i>szła, jadła</i>	<i>szło, jadło</i>	<i>szli, jedli</i>	<i>szły, jadły</i>

Складаны будучы час

Формы складанага будучага часу ўтвараюцца двума спосабамі. У абодвух выпадках ужываецца форма будучага часу дзеяслова *być* у спалучэнні з другой часткай. Гэтай другой часткай можа быць:

- адпаведная родавая форма 3-й асобы прошлага часу;
- інфінітыў дзеяслова (*гэтая форма цяпер ужываецца досыць рэдка*).

Гл. наступную табліцу:

а) адзіночны лік

<i>czekać</i> – чакаць		
Асоба	першы варыянт	другі варыянт
1	<i>będę czekał (czekała, czekało)</i>	<i>będę czekać</i>
2	<i>będziesz czekał (czekała, czekało)</i>	<i>będziesz czekać</i>
3	<i>będzie czekał (czekała, czekało)</i>	<i>będzie czekać</i>

б) множны лік

Асоба	Першы варыянт	Другі варыянт
1	<i>będziemy czekali (czekały)</i>	<i>będziemy czekać</i>
2	<i>będziecie czekali (czekały)</i>	<i>będziecie czekać</i>
3	<i>będą czekali (czekały)</i>	<i>będą czekać</i>

Умоўны лад

Дзеясловы ўмоўнага ладу ўтвараюцца, падобна як і ў беларускай мове, з дапамогай часціцы *-by*. Адрозненне палягае ў тым, што польская часціца пішацца злітна з асновай дзеяслова прошлага часу, незалежна ад родавай формы, а у дадатак, да польскай часціцы могуць далучацца яшчэ і асабовыя канчаткі. Часціца *-by* разам з асабовымі канчаткамі можа таксама адлучацца ад дзеяслова і далучацца да іншага слова ў сказе (калі гэтакія слова заканчваецца на галосны). Напрыклад:

Chcę, żebyśmy wszyscy odpowiedzieli na to pytanie.
Хачу, каб мы ўсе адказалі на гэтакія пытанне.

Узоры спражэння дзеясловаў ва ўмоўным ладзе пададзеныя ў наступнай табліцы:

а) адзіночны лік мужчынскага роду

Інфінітыў	<i>sprzątać</i>	<i>mieć się</i>	<i>ciągnąć</i>	<i>nieść</i>
1	<i>sprzątałbym</i>	<i>miałbym się</i>	<i>ciągnąłbym</i>	<i>niósłbym</i>
2	<i>sprzątałbyś</i>	<i>miałbyś się</i>	<i>ciągnąłbyś</i>	<i>niósłbyś</i>
3	<i>sprzątałby</i>	<i>miałby się</i>	<i>ciągnąłby</i>	<i>niósłby</i>

б) адзіночны лік жаночага роду

1	<i>sprzątałabym</i>	<i>miałabym się</i>	<i>ciągnęłabym</i>	<i>niosłabym</i>
2	<i>sprzątałabyś</i>	<i>miałabyś się</i>	<i>ciągnęłabyś</i>	<i>niosłabyś</i>
3	<i>sprzątałaby</i>	<i>miałaby się</i>	<i>ciągnęłaby</i>	<i>niosłaby</i>

в) адзіночны час ніякага роду

3	<i>sprzątałoby</i>	<i>miałoby się</i>	<i>ciągnęłoby</i>	<i>niosłoby</i>
---	--------------------	--------------------	-------------------	-----------------

г) асабова-мужчынская форма множнага ліку

1	<i>sprzątałibyśmy</i>	<i>mielibyśmy się</i>	<i>ciągnęlibyśmy</i>	<i>nieśliibyśmy</i>
2	<i>sprzątałibyście</i>	<i>mielibyście się</i>	<i>ciągnęlibyście</i>	<i>nieślibyście</i>
3	<i>sprzątałiby</i>	<i>mieliby się</i>	<i>ciągnęliby</i>	<i>nieśliby</i>

д) неасабова-мужчынская форма множнага ліку

1	<i>sprzątałybyśmy</i>	<i>miałybyśmy się</i>	<i>ciągnęłybyśmy</i>	<i>niosłybyśmy</i>
---	-----------------------	-----------------------	----------------------	--------------------

2	<i>sprzątałybyście</i>	<i>miałobyście się</i>	<i>ciągnęłybyście</i>	<i>niosłybyście</i>
3	<i>sprzątałyby</i>	<i>miałoby się</i>	<i>ciągnęłyby</i>	<i>niosłyby</i>

Загадны лад

Дзеясловы першага спражэння ўтвараюць форму 2-й асобы адзіночнага ліку ад адпаведнай асновы абвеснага ладу з нулявым канчаткам. Напрыклад:

wieźć (везці) – *wieziesz* – *wieź*;
wziąć (узяць) – *wźmiesz* – *weź*;
bić (біць) – *bija* – *bij*.

Фіналь *-ij* з'яўляецца ў форме 2-й асобы загаднага ладу таксама, калі аснова заканчваецца на спалучэнне зычных, напрыклад:

zaśnij (ад: *zasnąć* – заснуць),
rwij (ад: *rwać* – рваць),
ciągnij (ад: *ciągnąć* – цягнуць).

Дзеясловы другога, трэцяга і чацвёртага спражэння ўтвараюць форму 2-й асобы адзіночнага ліку ад асновы абвеснага ладу 3-й асобы множнага ліку. Пры гэтым карнявое *o* ў аднаскладовых формах звычайна чаргуецца з *ó*, а мяккія губны зычны канца асновы робіцца цвёрдым. Напрыклад:

patrzeć (глядзець, пазіраць) – *patrzą* – *patrz*;
stać (стаяць) – *stoją* – *stój*;
mówić (казаць, гаварыць) – *mówią* – *mów*;
sprzątać (прыбіраць) – *sprzątają* – *sprzątaj*;
zrozumieć (зразумець) – *zrozumieją* – *zrozumiej*.

Безасабовая форма на *-no, -to*

Асаблівасцю польскай мовы, у параўнанні з беларускай, ёсць наяўнасць так званай безасабовай формы дзеяслова, якая мае нязменны канчатак *-o*. Важна правільна ўмець перакладаць фразы з адпаведнай канструкцыяй. Напрыклад:

Brano pod uwagę, że samolot przyleciał z opóźnieniem na godzinę.

Было прынята пад увагу, што самалёт прыляцеў са спазненнем на гадзіну.

Powiedzono, że autobus przyjedzie jutro.

Нам сказалі, што аўтобус прыедзе заўтра.

Wsparto go w czasie jego pobytu na emigracji.

Яго падтрымалі, калі ён быў у эміграцыі.

Роля дзеяслова ў сказе

У сказе дзеясловы могуць выконваць ролю:

а) выказніка або яго часткі; напрыклад:

Dziś bardzo boli mnie głowa.

Сёння ў мяне моцна баліць галава.

Podczas polowania zabito cztery kaczki.

Падчас палявання забілі чатыры качкі.

Lubię przeglądać albumy z fotografiami.

Я люблю праглядаць альбомы з фатаграфіямі.

б) дзейніка (датычыць інфінітыва); напрыклад:

Grać w piłkę nożną jest interesujące.

Гуляць у футбол – цікавы занятак.

ДЗЕЕПРЫМЕТНІК І ДЗЕЕПРЫСЛОЎЕ

Дзеепрыметнікі ўтвараюцца ад дзеясловаў, выказваюць чыннасць або стан і падзяляюцца на дзеепрыметнікі незалежнага і залежнага стану. Адказваюць у назоўным склоне на пытанні: **які?, якая?, якое?, якія?, хто?**

Дзеепрыметнікі незалежнага стану ўтвараюцца толькі ад дзеясловаў незакончанага трывання. Да асновы 3-й асобы множнага ліку дадаюцца суфікс **-аc-** і родава-склонавы канчатак, такі самы, як у прыметніка. Напрыклад:

siedzieć – siedzą – siedzący – (той, які) сядзіць;
siedząca – (тая, якая) сядзіць;
siedzące – (тое, якое) сядзіць;

plakać – płaczą – płaczący – (той, які) плача;
placząca – (тая, якая) плача;
placzące – (тое, якое) плача;

mówić – mówią – mówiący – (той, які) гаворыць;
mówiąca – (тая, якая) гаворыць;
mówiące – (тое, якое) гаворыць;

rozumieć – rozumieją – rozumiejący – (той, які) разумее;
rozumiejąca – (тая, якая) разумее;
rozumiejące – (тое, якое) разумее.

Дзеепрыметнікі залежнага стану ўтвараюцца ад асноў прошлага (у асобных выпадках цяперашняга) часу пераходных дзеясловаў закончанага і незакончанага трывання з дапамогай суфіксаў **-n-**, або **-on-**, або **-t-**, або **-et-** (выбар падказваюць аналагічныя формы ў беларускай мове) і родава-склонавых канчаткаў. Напрыклад:

podziwiać – podziwiano – (які выклікае) захапленне;
podziwiana – (якая выклікае) захапленне;

podziwiane – (якое выклікае) захапленне;

widzieć – widziano – (у)бачаны;
widziana – (у)бачаная;
widziane – (у)бачанае;

zatorić – zatopiono – затоплены;
zatopiona – затопленая;
zatopione – затопленае;

kuć – kuty – каваны, куты;
kuta – каваная, кутая;
kute – каванае, кутае;

zająć – zajęty – заняты;
zajęta – занятая;
zajęte – занятае.

Скланенне дзеепрыметнікаў

Дзеепрыметнікі скланяюцца, як і прыметнікі, і маюць 6 склонаў: назоўны (Н.), родны (Р.), давальны (Д.), вінавальны (В.), творны (Т.), месны (М.). Гл. наступную табліцу:

а) мужчынскі род адзіночнага ліку

Н.	<i>siedzący</i> які сядзіць	<i>zajęty</i> заняты	<i>mówiący</i> які гаворыць	<i>rozumiejący</i> які разумее
Р., В. (адушаў- лёны)	<i>siedzącego</i>	<i>zajętego</i>	<i>mówiącego</i>	<i>rozumiejącego</i>
Д.	<i>siedzącemu</i>	<i>zajętemu</i>	<i>mówiącemu</i>	<i>rozumiejącemu</i>
В. (неаду- шаўл.)	<i>siedzący</i>	<i>zajęty</i>	<i>mówiący</i>	<i>rozumiejący</i>

T.	<i>siedzącym</i>	<i>zajętym</i>	<i>mówiącym</i>	<i>rozumiejącym</i>
M.	<i>siedzącym</i>	<i>zajętym</i>	<i>mówiącym</i>	<i>rozumiejącym</i>

б) ніякі род адзіночнага ліку

H.	<i>siedzące</i>	<i>zajęte</i>	<i>mówiące</i>	<i>rozumiejące</i>
P.	<i>siedzącego</i>	<i>zajętego</i>	<i>mówiącego</i>	<i>rozumiejącego</i>
Д.	<i>siedzącemu</i>	<i>zajętemu</i>	<i>mówiącemu</i>	<i>rozumiejącemu</i>
B.	<i>siedzące</i>	<i>zajęte</i>	<i>mówiące</i>	<i>rozumiejące</i>
T.	<i>siedzącym</i>	<i>zajętym</i>	<i>mówiącym</i>	<i>rozumiejącym</i>
M.	<i>siedzącym</i>	<i>zajętym</i>	<i>mówiącym</i>	<i>rozumiejącym</i>

в) жаночы род адзіночнага ліку

H.	<i>siedząca</i>	<i>zajęta</i>	<i>mówiąca</i>	<i>rozumiejąca</i>
P.	<i>siedzącej</i>	<i>zajętej</i>	<i>mówiącej</i>	<i>rozumiejącej</i>
Д.	<i>siedzącej</i>	<i>zajętej</i>	<i>mówiącej</i>	<i>rozumiejącej</i>
B.	<i>siedzącą</i>	<i>zajętą</i>	<i>mówiącą</i>	<i>rozumiejącą</i>
T.	<i>siedzącą</i>	<i>zajętą</i>	<i>mówiącą</i>	<i>rozumiejącą</i>
M.	<i>siedzącej</i>	<i>zajętej</i>	<i>mówiącej</i>	<i>rozumiejącej</i>

г) асабова-мужчынская форма множнага ліку

H.	<i>siedzący</i>	<i>zajęci</i>	<i>mówiący</i>	<i>rozumiejący</i>
P.	<i>siedzących</i>	<i>zajętych</i>	<i>mówiących</i>	<i>rozumiejących</i>
Д.	<i>siedzącym</i>	<i>zajętym</i>	<i>mówiącym</i>	<i>rozumiejącym</i>
B.	<i>siedzących</i>	<i>zajętych</i>	<i>mówiących</i>	<i>rozumiejących</i>
T.	<i>siedzącymi</i>	<i>zajętymi</i>	<i>mówiącymi</i>	<i>rozumiejącymi</i>
M.	<i>siedzących</i>	<i>zajętych</i>	<i>mówiących</i>	<i>rozumiejących</i>

д) неасабова-мужчынская (жаноча-рэчавая) форма множнага ліку

H.	<i>siedzące</i>	<i>zajęte</i>	<i>mówiące</i>	<i>rozumiejące</i>
P.	<i>siedzących</i>	<i>zajętych</i>	<i>mówiących</i>	<i>rozumiejących</i>
Д.	<i>siedzącym</i>	<i>zajętym</i>	<i>mówiącym</i>	<i>rozumiejącym</i>
B.	<i>siedzące</i>	<i>zajęte</i>	<i>mówiące</i>	<i>rozumiejące</i>
T.	<i>siedzącymi</i>	<i>zajętymi</i>	<i>mówiącymi</i>	<i>rozumiejącymi</i>
M.	<i>siedzących</i>	<i>zajętych</i>	<i>mówiących</i>	<i>rozumiejących</i>

Дзеепрыслоўі

Дзеепрыслоўе – нязменная часціна мовы, якая ўтвараецца ад дзеяслова і адказвае на пытанні: што робячы?, у якім стане знаходзячыся?

Польскія дзеепрыслоўі падзяляюцца на дзеепрыслоўі адначасовасці і дзеепрыслоўі папярэднясці.

Дзеепрыслоўі адначасовасці ўтвараюцца з дапамогай суфікса *-ąc*, які далучаецца да асновы дзеяслова 3-й асобы множнага ліку незакончанага трывання, напрыклад:

czekać – czekają – czekając;
chcieć – chcą – chcąc;
umieć – umieją – umiejąc.

Дзеепрыслоўі папярэднясці ўтвараюцца ад асновы дзеясловаў прошлага часу закончанага трывання з дапамогай суфіксаў *-szy, -wszy*, напрыклад:

pomóc (дапамагчы) – pomógł – pomógłszy;
napisać (напісаць) – napisał – napisałwszy.

Значэнні польскіх дзеепрыметнікаў і дзеепрыслоўяў ілюструе наступная табліца:

Інфінітыў	<i>czytać</i> – чытаць	<i>przeczytać</i> – прачытаць
дзепрыметнік незалежнага стану	<i>czytający</i> – які чытае, які чытаў	–
дзепрыметнік залежнага стану	<i>czytany</i> – чытаны	<i>przeczytany</i> – прачытаны
дзепрыслоўе адначасовасці	<i>czytając</i> – чытаючы	–
дзепрыслоўе папярэднясці	–	<i>przeczytawszy</i> – прачытаўшы

У сказе *дзепрыметнікі* могуць выконваць ролю:

а) азначэння, напрыклад:

W kuchni czekał przygotowany przez matkę posiłek.

На кухні чакаў падрыхтаваны мамаю абед.

б) часткі складанага выказніка, напрыклад:

Uczniowie byli mocno zainteresowani propozycją skrócenia lekcji.

Вучні былі вельмі зацікаўленыя прапановай скараціць урокі.

в) дзейніка, напрыклад:

Zebrani w auli czekali na znanego mówcę.

Тыя, што сабраліся ў залі, чакалі вядомага прамоўцу.

Дзепрыслоўі звычайна выконваюць функцыю акалічнасці, напрыклад:

Grał zawsze w karty oszukując.

Ён заўсёды гуляў у карты махлюючы.

НАЗОЎНІК

Назоўнік – гэта самастойная і змяняльная частка мовы, якая непасрэдна называе прадмет, паняцце, асобу ці істоту, апрадмечаную дзейнасць або апрадмечаную якасць. У назоўным склоне назоўнікі адказваюць на пытанні: **хто?** або **што?**

Польскія назоўнікі можна падзяліць на агульныя (напрыклад: *książka* – кніжка, *rzeka* – рака, *spotkanie* – сустрэча, *zając* – заяц, *brzoza* – бяроза), збіральныя (напрыклад: *wojsko* – армія, войска; *tłum* – натоўп, тлум; *rycerstwo* – рыцарства, *wspólnota* – супольнасць) і ўласныя (напрыклад: *Warszawa* – Варшава, *Białoruś* – Беларусь, *Dorota* – Дарота, *Mazury* – Мазуры, *Warta* – Варта).

Назоўнікі ў польскай мове выяўляюць катэгорыі роду, мужчынскай асобы, адушаўлёнасці/неадушаўлёнасці, ліку, склону.

Катэгорыя роду

Усе польскія назоўнікі, як і беларускія, належаць да аднаго з трох родаў: мужчынскага, жаночага або ніякага.

Назоўнікі мужчынскага роду ў назоўным склоне адзіночнага ліку найчасцей маюць нулявы канчатак (напрыклад: *rycerz* – рыцар, *kwiatek* – кветка, *zbiór* – збор і г. д.). Да мужчынскага роду належыць таксама досыць вялікая група назоўнікаў з канчаткам *-a*, якія звычайна абазначаюць людзей паводле іх занятку, прафесіі, сацыяльнага становішча, іншай характэрнай якасці (напрыклад: *turysta* – турыст, *dentysta* – зубны лекар, дантыст; *arystokrata* – арыстакрат, *obrońca* – абаронца, *twórca* – творца, *znawca* – знаўца і г. д.).

Канчатак *-o* можна сустрэць у назоўнікаў мужчынскага роду з ласкальна-памяншальнымі значэннямі (напрыклад: *dziadunio* – дзядулечка, *wujcio* – дзядзечка, *stryjcio* – дзядзечка, уласныя імёны *Jasio* – ад: *Jan*; *Kazio* – ад: *Kazimierz*; *Józio* – ад: *Józef*; *Popieluszko* – прозвішча і г. д.), канчатак *-e* – у слове *książe* (князь).

Да жаночага роду належаць большасць назоўнікаў з канчаткамі назоўнага склону адзіночнага ліку *-a* (напрыклад: *kobieta* – жанчына, *lalka* – лялька, *piekarnia* – пякарня, *kania* – каня, канюк; уласныя імёны *Wisła* – Вісла, *Elżbieta* – Эльжбэта, Альжбета; *Zosia* – Зося,

Portugalia – Партугалія і г. д.) або *-i* (напрыклад: *pani* – спадарыня, *пани*; *gospodyni* – гаспадыня, *wychowawczyni* – выхавальца і г. д.). Частка назоўнікаў жаночага роду – якія найчасцей адпавядаюць падобным назоўнікам беларускай мовы – мае ў назоўным склоне адзіночнага ліку нулявы канчатак, напрыклад: *radość* – радасць, *rzecz* – рэч, *noc* – ноч, *dłoń* – далонь і г. д.

Да назоўнікаў ніякага роду належаць назоўнікі, якія маюць у назоўным склоне адзіночнага ліку канчаткі: *-o* (за выняткам згаданых назоўнікаў мужчынскага роду), напрыклад: *dziecko* – дзіця, *boisko* – пляцоўка, *bloto* – грязь, *бруд* і г. д.; *-e* (напрыклад: *cierpienie* – пакута, *zaufanie* – давер, *pole* – поле, *cięcie* – разрэз, удар, *шнар* і г. д.); *-ę* (за выняткам вышэйзгаданага назоўніка *książe*), напрыклад: *ciele* – цяля, *zwierzę* – жывёла, *imię* – імя і г. д.; *-um*, напрыклад: *muzeum* – музей, *sanatorium* – санаторый, *gremium* – супольнасць, *увесь* склад і г. д.

Катэгорыя мужчынскай асобы

Адметнасцю граматычнага ладу польскай мовы ёсць тое, што назоўнікі падзяляюцца:

а) на тыя, што абазначаюць асоб мужчынскага полу (напрыклад: *mężczyzna* – мужчына, *aktor* – акцёр, *актор*, *student* – студэнт, *sąsiad* – сусед і г. д.) і

б) на ўсе астатнія.

Фармальна катэгорыя мужчынскай асобы знаходзіць сваё граматычнае выяўленне толькі ў назоўным (напрыклад: *mężczyźni*, *aktorzy*, *studenci*, *sąsiedzi* і г. д.) і вінавальным (*mężczyźn*, *aktorów*, *studentów*, *sąsiadów*) склонах множнага ліку – прычым не толькі ў адпаведных формах назоўнікаў, але таксама і ў формах прыметнікаў, прыналежных займеннікаў, дзеясловаў і дзеяспрыметнікаў (гл. вышэй).

Катэгорыя адушаўлёнасці/неадушаўлёнасці

Катэгорыя адушаўлёнасці/неадушаўлёнасці ў дачыненні да назоўнікаў польскай мовы шмат у чым супадае з адпаведнай катэгорыяй назоўнікаў беларускай мовы. Адрозненне складаюць назоўнікі

жаночага роду, якія ў форме вінавальнага склону множнага роду скланяюцца, як неадушаўлёныя назоўнікі (беларускае: **Я бачу жанчын** – польскае: **Widzę kobiety**). Акрамя таго, некаторыя неадушаўлёныя назоўнікі мужчынскага роду (найчасцей яны абазначаюць назвы грыбоў, песень, танцаў, марак аўтамабіляў, цыгарэт) скланяюцца на ўзор адушаўлёных (напрыклад: *zapalila papierosa* – яна закурыла цыгарэту, *zapańczył krakowiaka* – ён станцаваў кракавяк, *przyniosłem rydza* – я прынёс рыжык і г. д.).

Катэгорыя ліку

Большасць польскіх назоўнікаў (як і беларускіх) мае формы адзіночнага і множнага ліку. Вынятак складаюць так званыя *singularia tantum* (напрыклад: *rycerstwo* – рыцарства, *odzież* – адзежа, *zdrowie* – здароўе, *piękno* – прыгажосць, *srebro* – срэбра, *gnój* – гной, *pieprz* – перац і г. д.) і *pluralia tantum* (напрыклад: *usta* – рот, *wrota* – вароты, *brednie* – трызненне, лухта; *wakacje* – вакацыі, канікулы; *nożyczki* – нажніцы і г. д.).

Некаторыя назоўнікі адзіночнага ліку маюць у множным ліку адпаведнікі з іншымі каранямі, напрыклад: адз. л. *rok* (год) – мн. л. *lata*; адз. л. *człowiek* (чалавек) – мн. л. *ludzie* (параўн. бел. людзі).

У назоўным склоне множнага ліку назоўнікі маюць канчаткі:

а) *-i* (асабова-мужчынскія назоўнікі, напрыклад: *adwokaci* – адвакаты, *Białorusini* – беларусы, *sąsiedzi* – суседзі, *dyplomaci* – дыпламаты і г. д.; неасабова-мужчынскія назоўнікі мужчынскага і жаночага роду з асновай на *-g*, *-k*, напрыклад: *rurociągi* – трубаправоды, *krzaki* – кусты; *łąki* – лугі, сенажаці; *suszarki* – сушылкі, сушыльні; *wagi* – вагі, шалі і г. д.; назоўнікі жаночага роду, што заканчваюцца на мяккі зычны асновы, напрыклад: *pieśni* – песні, *ości* – косці рыбы, асцюкі; *więzi* – павязь, лучнасць і г. д.);

б) *-y* (асабова-мужчынскія назоўнікі з асновай адзіночнага ліку на *-g*, *-k*, *-r*, а таксама з суфіксам *-ec*, напрыклад: *filolodzy* – філолагі, *urzędnicy* – чыноўнікі, *kantory* – мянялы, *skwery* – скверы, *komputery* – камп'ютары, *glupcy* – дурні, ёлупні і г. д.; неасабова-мужчынскія назоўнікі мужчынскага і жаночага роду з асновай на цвёрды зычны, напрыклад: *psy* – сабакі, *domy* – дамы, хаты; *rany* – раны,

raty – раты, долі; *perty* – пярліны, жэмчуг і г. д.; некаторыя назоўнікі жаночага роду з асновай на зацвярдзелы зычны, напрыклад: *rzeczu* – рэчы, *myszu* – мышы і інш.);

в) *-e* (асабова-мужчынскія і неасабова-мужчынскія назоўнікі мужчынскага роду так звананага мяккага тыпу, а таксама назоўнікі, што заканчваюцца ў назоўным склоне адзіночнага ліку на *-nin*, напрыклад: *koszykarze* – баскетбалісты, *pokoje* – пакоі, памяшканні, *węże* – змеі, *Amerykane* – амерыканцы і г. д.; назоўнікі жаночага роду, якія ў назоўным склоне адзіночнага ліку заканчваюцца на *-ia* або на *-i*, напрыклад: *szatnie* – гардэробы, *raspranalnie*; *kawiarnie* – кавярні, *panie* – спадарыні, *gospodynie* – гаспадыні і г. д., а таксама большасць іншых назоўнікаў жаночага роду з асновай на мяккі або на зацвярдзелы зычны, напрыклад: *niedziele* – нядзелі, *galęzie* – галіны, *kolacje* – вячэры, *wieże* – вежы, *noc* – ночы, *smycze* – павадкі, шворкі; *dłonie* – далоні, *wsie* – вёскі, сёлы і г. д.);

г) *-owie* (асабова-мужчынскія займеннікі, якія абазначаюць ступені сваяцтва, ганаровыя тытулы і званні ў грамадзянскай, ваеннай і палітычнай іерархіі, формы на *-log*, *-mistrz*, *-ek*, з асновай на *-r*, *-n*, напрыклад: *mężowie* – мужы, *wujowie* – дзядзькі, *królowie* – каралі, *generalowie* – генералы, *wójtowie* – войты, *burmistrzowie* – бурмістры, *dziadkowie* – дзед і баба, *rektorowie* – рэктары, *bohaterowie* – героі, *opiekunowie* – апекуны, выхавальнікі і г. д.);

д) *-a* (усе назоўнікі ніякага роду, некаторыя старадаўнія асабова-мужчынскія, а таксама некаторыя запазычаныя з іншых моў неасабова-мужчынскія назоўнікі мужчынскага роду). Напрыклад: *jeziora* – азёры, *pluca* – лёгкія, *ustronia* – зацішныя месцы, закуткі; *strzemiona* – страмёны, *muzea* – музеі, *tanga* – танга (множны лік), (але: *dzieci* – дзеці, *bracia* – браты, *książęta* – князі, *akta* – дакументы, акты; *koszta* – кошты і г. д.

Катэгорыя склону. Тыпы скланення назоўнікаў

Польскія назоўнікі, апроча вядомых нам з беларускай мовы шасці склонаў, маюць яшчэ і сёмы – так званы *клічны* склон – зрэшты, характэрны толькі для назоўнікаў мужчынскага і жаночага роду

адзіночнага ліку (у астатніх выпадках функцыю клічнага склона выконвае назоўны склон). Рэшткі клічнага склону захаваліся і ў беларускай мове – асабліва ў экспрэсіўнай мове. Параўнайце: **хлопча, сябра, дружа, Лявоне, Міхасю** (у паўднёва-заходніх і паўночна-заходніх беларускіх гаворках клічны склон ужываецца з часткай іншых назоўнікаў не толькі мужчынскага, але і жаночага роду, напрыклад: **мамо, тато, Васё, Ганно** і г. д.).

У асновах польскіх назоўнікаў пры іх скланенні – як і ў беларускай – нярэдка адбываюцца *чаргаванні гукаў*. Найбольш тыповыя прыклады такіх чаргаванняў пададзеныя ў наступных параўнальных табліцах.

а) Чаргаванні зычных (месны склон адзіночнага ліку, які ў шэрагу выпадкаў супадае з давальным, а таксама з клічным; асабова-мужчынскія формы назоўнага склону множнага ліку – толькі для польскай мовы):

Польск. чаргаванне	Н. адз. ліку	М. (+Д.) адз. ліку	Н. мн. ліку	Бел. чаргаванне	Н. адз. ліку	М. (+Д.) адз. ліку
<i>ch↔ś</i>	<i>Włoch</i>		<i>Włosi</i>	<i>х↔сь</i>		
<i>ch↔sz</i>	<i>mucha</i>	<i>musze</i> (+Д.)			муха	мусе (+Д.)
<i>d↔dź</i>	<i>ogród</i> <i>sąsiad</i> <i>zgodą</i> <i>dyktando</i>	<i>ogrodzie</i> (+Кл.) <i>sąsiedzie</i> (+Кл.) <i>zgodzie</i> (+Д.) <i>dyktandzie</i>	<i>sąsiedzi</i>	<i>д↔дзь</i>	агарод сусед згода	агародзе суседзе (+Кл.) згодзе (+Д.)
<i>g↔dz</i>	<i>filolog</i> <i>droga</i>	<i>drodze</i> (+Д.)	<i>filolodzy</i>	<i>з↔зь</i>	дарога	дарозе (+Д.)
<i>k↔c</i>	<i>Słowak</i> <i>ręka</i> <i>muzyka</i>	<i>reçe</i> <i>muzyce</i> (+Д.)	<i>Słowacy</i> <i>reçe</i>	<i>к↔ц</i>	рука музыка	руцэ (+Д.) музыцы (+Д.)

<i>s↔ś</i>	<i>kłos</i> <i>mecenas</i> <i>rosa</i> <i>mięso</i> <i>krzesło</i> <i>wiosna</i>	<i>klusie</i> (+Кл.) <i>mecenasie</i> (+Кл.) <i>rosie</i> (+Д.) <i>mięsie</i> <i>krzesłe</i> <i>wiośnie</i> (+Д.)	<i>mecenas</i>	<i>s↔сь</i>	колас раса мяса крэсла вясна	коласе расе (+Д.) мясе крэсле вясне (+Д.)
<i>st↔ść</i>	<i>turysta</i> <i>most</i> <i>miasto</i> <i>lista</i>	<i>turyście</i> (+Д.) <i>moście</i> (+Кл.) <i>mieście</i> <i>liście</i> (+Д.)	<i>turyści</i>	<i>st↔сьць</i>	турыст мост места ліст	турысце (+Кл.) мосце месце лісце
<i>t↔ć</i>	<i>student</i> <i>konto</i> <i>karta</i>	<i>studencie</i> (+Кл.) <i>koncie</i> <i>karcie</i> (+Д.)	<i>studenci</i>	<i>t↔ць</i>	студэнт карта	студэнце (+Кл.) карце (+Д.)
<i>z↔ź</i>	<i>łobuz</i> (гарэза; нягоднік) <i>Francuz</i> <i>koza</i> <i>żelazo</i>	<i>łobuzie</i> (+Кл.) <i>Francuzie</i> (+Кл.) <i>kozie</i> (+Д.) <i>żelazie</i>	<i>łobuzi</i> <i>Francuzi</i>	<i>z↔зь</i>	 француз каза жалеза	 французе (+Кл.) казе (+Д.) жалезе

б) Чаргаванні галосных:

Польск. чарга- ванне	Н. (адз. або мн. лік)	Ускосныя склоны (адз. або мн. лік) ці Н. мн. ліку	Бел. чарга- ванне	Н. адз. ліку	Ускосныя склоны (адз. або мн. лік)
<i>e↔[-]</i>	<i>chłopiec</i> <i>lew</i> <i>kwadrat</i>	<i>chłopca</i> <i>twa</i> <i>kwadrata</i>	<i>a↔[-]</i> <i>[-]↔a</i>	хлопец леў	хлопца льва
<i>[-]↔e</i>	<i>czekoladka</i> <i>klatka</i>	<i>czekoladek</i> <i>klatek</i>		шакалад- ка клетка	шакаладак клетак
<i>a↔e</i>	<i>świat</i> (свет) <i>powiat</i> (павет)	<i>świecie</i> <i>powiecie</i>			
<i>ę↔ą</i>	<i>ręka</i> (рука) <i>dziewczęta</i> (дзяўчаты) <i>święto</i> (свята)	<i>rąk</i> <i>dziewcząt</i> <i>święt</i>			
<i>ą↔ę</i>	<i>dąb</i> (дуб) <i>głęb</i> (глыбіня) <i>ląg</i> (пойма; поплаў)	<i>dęby</i> <i>głębi</i> <i>łęgu</i>			
<i>ó↔o</i>	<i>Bóg</i> (Бог) <i>ogród</i> (сад; агарод)	<i>Boga</i> <i>ogrodu</i>			
<i>o↔ó</i>	<i>rola</i> (ралля) <i>siostra</i> (сястра) <i>pole</i> (поле)	<i>ról</i> <i>siostr</i> <i>pól</i>			

Звычайна вылучаюцца тры тыпы скланення польскіх назоўнікаў: паводле мужчынскага, ніякага і жаночага ўзору.

у наступнай тابلіцы прыводзяцца варыянты скланення паводле мужчынскага ўзору:

Адз. лік								Канчаткі
Н.	pan – пан	talerz – талерка	brat – брат	pilot – пілот	stupa – ступ	Jasio – Ясік	stół – стол	
Р.	pana	talerza	brata	pilota	stupa	Jasia	stołu	[-], -o
Д.	panu	talerzowi	bratu	pilotowi	stupowi	Jasiowi	stołowi	-a, -u
В.	pana	talerz	brata	pilota	stupa	Jasia	stół	-a, [-]
Т.	panem	talerzem	bratem	pilotem	stupem	Jasiem	stołem	-em
М.	panu	talerzu	bracie	pilocie	stupie	Jasiu	stole	-u, -e
Кл.	Panie	talerzu	bracie	pilocie	stupie	Jasiu	stole	-e, -u
Мн. лік								
Н.	panowie	talerze	bracia	piloci	stupy	Jasiowie	stoły	-owie, -e, -a, -i, -y
Р.	panów	talerzy	braci	pilotów	stupów	Jasiów	stołów	-ów, -y, -i
Д.	panom	talerzom	braciom	pilotom	stupom	Jasiom	stołom	-om
В.	panów	talerze	braci	pilotów	stupy	Jasiów	stoły	-ów, -e, -i, -y
Т.	panami	talerzami	braćmi	pilotami	stupami	Jasiami	stołami	-ami, -mi
М.	panach	talerzach	braciach	pilotach	stupach	Jasiach	stołach	-ach

У родным склоне адзіночнага ліку ўсе адушаўлёныя назоўнікі, а таксама назвы месяцаў, гульняў, танцаў, адзінак вымярэння, посуду, інструментаў, частак цела, назоўнікі з суфіксамі **-ik** або **-yk**, шэраг назваў гарадоў маюць канчатак **-a**, напрыклад: *chłopca* (хлопца), *inteligenta* (інтэлігента), *marca* (сакавіка), *pokera* (покера), *walca* (вальса), *talerza* (талеркі), *młota* (молата), *palca* (пальца), *urzędnika* (службоўца), *słownika* (слоўніка), *Belgijczyka* (бельгійца), *Krakowa* (Кракава), *Petersburga* (Пецярбурга), *Wiednia* (Вены) і г. д. У іншых выпадках тыповым канчаткам роднага склону адзіночнага ліку выступае **-u**.
У давальным склоне адзіночнага ліку абсалютная большасць назоўнікаў гэтага тыпу скланення мае канчатак **-owi**. Канчатак **-u**

прымае невялікая група назоўнікаў, збольшага аднаскладовых: *Bogu*, *panu*, *ojcu* (пану, спадару), *księdzu* (святару, ксяндзу), *bratu* (брату), *palcu*, *chłopcu*, *diabłu* (д'яблу, чорту), *kotu* (кату), *lwu* (льву), *psu* (сабаку), *chłopu* (селяніну), *katu* (кату) і некаторыя іншыя.

У вінавальным склоне адзіночнага ліку, як і ў беларускай мове, адушаўлёныя назоўнікі маюць тыя самыя канчаткі, што і ў родным склоне, а неадушаўлёныя – тыя самыя, што ў назоўным склоне.

У месным склоне адзіночнага ліку ў назоўніках з асновай на *ś*, *ć*, *ź*, *dź*, *ń*, *j*, *s*, *sz*, *rz*, *ź*, *cz*, *dź*, *c*, *dz*, *g*, *k*, *ch*, у назоўніках *pan*, *syn* (сын), *dom* ужываецца канчатак **-u**, у астатніх выпадках – канчатак **-e** (напрыклад: *(o) strusiu* – страўсе, *kapciu* – пантофлі, *łabędziu* – лебедзі, *koniu* – кані, *kraju* – краі, *ciosu* – удары, *smakoszu* – ласуне, *pisarzu* – пісьменніку, *wężu* – змяі, *sandaczu* – судаку, *kosci* – коўдры, *rydzu* – рыжыку, *pociagu* – цягніку, *rynku* – рынку, *ruchu* – руху і г. д., але: *(o) debie* – дубе, *karpie* – карпе, *promie* – пароме, *stawie* – ставе, *fotografie* – фатаграфіе, *sołtysie* – солтысе, *wozie* – возе, *lodzie* – лёдзе, *polocie* – палёце, *komputerze* – камп'ютары, *dole* – доле, *opiekunie* – апекуне і г. д.).

Формы клічнага склону ў цэлым супадаюць з формамі меснага склону, толькі назоўнікі на **-ec**, а таксама назоўнікі *Bóg*, *człowiek*, *pan* маюць форму клічнага склону на **-e**. Параўнайце формы назоўнага і клічнага склону: *chłopiec* – *chłopcze*, *starzec* (старац, стары) – *starcze*, *ojciec* (бацька, айцец) – *ojcze*, *Bóg* – *Boże*, *człowiek* – *człowiecze*, *pan* – *panie*.

У родным склоне множнага ліку канчатак **-ów** маюць назоўнікі з асновай на цвёрды зычны, напрыклад: *opiekunów*, *kotów*, *owadów* (насякомых), *dźwigów* (ліфтаў), *ptaków* (птушак), *włosów* (валасоў), *obozów* (лагераў), *gromów* (грамоў), *komputerów*, *kawałów* (анекдотаў) і г. д.; некаторыя назоўнікі з асновай на мяккі або зацвярдзелы зычны, напрыклад: *pokojów*, *uczniów* (вучняў). Аднак большасць назоўнікаў з асновай на мяккі або зацвярдзелы зычны мае канчаткі **-i** або **-y**, напрыклад: *nauczycieli* (настаўнікаў), *gości* (гасцей), *słoni* (сланоў), *strusi*, *dziennikarzy* (журналістаў), *graczy* (гульцоў), *mieczy* (мячоў), *ratuszy* (ратуш) і г. д.

У творным склоне множнага ліку абсалютная большасць назоўнікаў мае канчатак **-ami**, але зрэдку можа сустрэцца і канчатак **-mi** (*ludźmi, gośćmi, braćmi, koźmi, księżmi, przyjaciółmi* – сябрамі і г. д.).

Паводле нестандартнага ўзору скланяецца часта ўжывальны назоўнік **przyjaciel** – сябар (гл. табліцу ніжэй):

	Адз. лік	Мн. лік
Н.	<i>przyjaciel</i>	<i>przyjaciele</i>
Р.	<i>przyjaciela</i>	<i>przyjaciół</i>
Д.	<i>przyjacielowi</i>	<i>przyjaciółom</i>
В.	<i>przyjaciela</i>	<i>przyjaciół</i>
Т.	<i>przyjacielem</i>	<i>przyjaciółmi</i>
М.	<i>przyjacielu</i>	<i>przyjaciółach</i>
Кл.	<i>przyjacielu</i>	–

Ніжэйпададзеная табліца ілюструе скланенне назоўнікаў паводле ніякага ўзору:

Адз. лік						Канчаткі/суфікс
Н.	<i>pograni-cze</i> – памежжа	<i>światło</i> – святло	<i>ciele</i> – цяля	<i>znanie</i> – знак; радзімка	<i>muzeum</i> – музей	<i>-e, -o, -e, -um</i>
Р.	<i>pograni-cza</i>	<i>światła</i>	<i>cielecia</i>	<i>znanie-nia</i>	<i>muzeum</i>	<i>-a, -um</i>
Д.	<i>pograni-czu</i>	<i>światłu</i>	<i>cieleciu</i>	<i>znanie-niu</i>	<i>muzeum</i>	<i>-u, -um</i>
В.	<i>pograni-cze</i>	<i>światło</i>	<i>ciele</i>	<i>znanie</i>	<i>muzeum</i>	<i>-e, -o, -e, -um</i>
Т.	<i>pograni-czem</i>	<i>światłem</i>	<i>cieleciem</i>	<i>znanie-niem</i>	<i>muzeum</i>	<i>-em, -um</i>
М.	<i>pograni-czu</i>	<i>światle</i>	<i>cieleciu</i>	<i>znanie-niu</i>	<i>muzeum</i>	<i>-u, -e, -um</i>

Мн. лік						
Н.	<i>pograni-cza</i>	<i>światła</i>	<i>cieleća</i>	<i>znamiona</i>	<i>muzea</i>	<i>-a</i>
Р.	<i>pograni-czy</i>	<i>światel</i>	<i>cieląt</i>	<i>znamion</i>	<i>muzeów</i>	<i>-y, -i, [-], -ów</i>
Д.	<i>pograni-czom</i>	<i>światłom</i>	<i>cielećom</i>	<i>znamio-nom</i>	<i>muzeom</i>	<i>-om</i>
В.	<i>pograni-cza</i>	<i>światła</i>	<i>cieleća</i>	<i>znamiona</i>	<i>muzea</i>	<i>-a</i>
Т.	<i>pograni-czami</i>	<i>światłami</i>	<i>cielećami</i>	<i>znamio-nami</i>	<i>muzeami</i>	<i>-ami</i>
М.	<i>pograni-czach</i>	<i>światłach</i>	<i>cielećach</i>	<i>znamio-nach</i>	<i>muzeach</i>	<i>-ach</i>

У месным склоне адзіночнага ліку канчатак **-u** набываюць назоўнікі з асновай на мяккі ці зацвярдзелы зычны, а таксама на **-g, -k -ch**; у астатніх выпадках ужываецца канчатак **-e**.

У родным склоне множнага ліку большасць назоўнікаў мае нулявы канчатак, але пасля мякага зычнага можа ўжывацца канчатак **-i**, а пасля зацвярдзелага – канчатак **-y**, напрыклад: *popiersi, orędzi, bezdroży, półroczy* і г. д. Канчатак **-ów** маюць адушаўлёныя назоўнікі з суфіксам **-sk-** (напрыклад: *psisków, kocisków, kogucisków* і г. д.), а таксама назоўнікі, якія ў адзіночным ліку заканчваюцца на **-um**.

Назоўнікі *oko, ucho, dziecko* ў множным ліку ўтвараюць нерэгулярныя формы:

Н.	<i>oczy</i> – вочы	<i>uszy</i> – вушы	<i>dzieci</i> – дзеці
Р.	<i>oczy</i>	<i>uszu</i>	<i>dzieci</i>
Д.	<i>oczom</i>	<i>uszym</i>	<i>dzieciom</i>
В.	<i>oczy</i>	<i>uszy</i>	<i>dzieci</i>
Т.	<i>oczami/oczyma</i>	<i>uszami/uszymą</i>	<i>dziećmi</i>
М.	<i>oczach</i>	<i>uszach</i>	<i>dzieciach</i>

Наступная табліца ілюструе скланенне назоўнікаў паводле жаночага ўзору:

Адз. лік						Канчаткі
Н.	<i>droga</i> – дарога, шлях	<i>praca</i> – праца	<i>kobieta</i> – жанчына	<i>gospodyni</i> – гаспадыня	<i>rzecz</i> – рэч	-a, -i, [-]
Р.	<i>drogi</i>	<i>pracy</i>	<i>kobiety</i>	<i>gospodyni</i>	<i>rzeczy</i>	-i, -y
Д.	<i>drodze</i>	<i>pracy</i>	<i>kobiecie</i>	<i>gospodyni</i>	<i>rzeczy</i>	-e, -i, -y
В.	<i>drogę</i>	<i>pracę</i>	<i>kobietę</i>	<i>gospodynię</i>	<i>rzecz</i>	-ę, [-]
Т.	<i>drogą</i>	<i>pracą</i>	<i>kobietą</i>	<i>gospodynią</i>	<i>rzeczą</i>	-ą
М.	<i>drodze</i>	<i>pracy</i>	<i>kobiecie</i>	<i>gospodyni</i>	<i>rzeczy</i>	-e, -y, -i
Кл.	<i>drogo</i>	<i>praco</i>	<i>kobieto</i>	<i>gospodyni</i>	<i>rzeczy</i>	-o, -i, -y
Мн. лік						
Н.	<i>drogi</i>	<i>prace</i>	<i>kobiety</i>	<i>gospodynie</i>	<i>rzeczy</i>	-i, -e, -y
Р.	<i>dróg</i>	<i>prac</i>	<i>kobiet</i>	<i>gospodyń</i>	<i>rzeczy</i>	[-], -i, -y
Д.	<i>drogom</i>	<i>pracom</i>	<i>kobietom</i>	<i>gospodyniom</i>	<i>rzeczom</i>	-om
В.	<i>drogi</i>	<i>prace</i>	<i>kobiety</i>	<i>gospodynie</i>	<i>rzeczy</i>	-i, -e, -y
Т.	<i>drogami</i>	<i>pracami</i>	<i>kobietami</i>	<i>gospodyniami</i>	<i>rzeczami</i>	-ami
М.	<i>drogach</i>	<i>pracach</i>	<i>kobietach</i>	<i>gospodyniach</i>	<i>rzeczach</i>	-ach

Да нескланяльных назоўнікаў у польскай мове адносіцца шэраг агульных назоўнікаў, запазычаных з іншых моў – перадусім з французскай (напрыклад: *atelier* – атэль, студыя; *foyer* – фэ, *menu* – меню, *résumé* – рэзюмэ, *origami* – арыгамі і г. д.), а таксама шмат якія назвы замежных гарадоў (напрыклад: *Los Angeles* – Лос-Анжэлес, *Caracas* – Каракас, *Baku* – Баку, *San Paulo* – Сан-Паўлу, *Ulan Bator* – Улан-Батар і г. д.).

Аддзеяслоўныя назоўнікі

Аддзеяслоўны назоўнік абазначае працэс або вынік дзеяння ці працэсу. У параўнанні з беларускай мовай, польскія аддзеяслоўныя назоўнікі ўжываюцца часцей. Яны ўтвараюцца ад асноў інфінітыва дзеясловаў як незакончанага, так і закончанага трывання (за выняткам мадальных дзеясловаў *chcieć*, *móc*, *musieć*, *woleć* і інш.), напрыклад:

opisywać (апісваць) – *opisywanie*;
opisać (апісаць) – *opisanie*;
stosować (стасаваць, ужываць) – *stosowanie*;
zastosować (прымяніць, ужыць) – *zastosowanie*.

У адрозненне ад беларускай мовы, пры аддзеяслоўным назоўніку можа знаходзіцца зваротная часціца, напрыклад:

zaangażować się (актыўна ўключыцца) – *zaangażowanie się* (актыўны ўдзел);
witać się (вітацца) – *witanie się* (узаемныя вітанні).

Аддзеяслоўныя назоўнікі належаць да ніякага роду і скланяюцца паводле адпаведнага ўзору (як назоўнік *zdanie* – гл. вышэй).

Роля назоўнікаў у сказе

Назоўнікі могуць выконваць у сказе наступную ролю:

а–в) дзейніка, прамога, ускоснага дапаўнення (у тым ліку з прыназоўнікамі), напрыклад:

Nauczyciel (дзеянік) *odpytuje uczniów* (прамое дапаўненне) *z zadanego materiału* (ускоснае дапаўненне).

Настаўнік пытае ў вучняў зададзены матэрыял.

г) азначэння, напрыклад:

Przyjaciółka mojej żony pracuje w pogotowiu ratunkowym.
Сяброўка маёй жонкі працуе ў службе хуткай дапамогі.

д) акалічнасці (у тым ліку з прыназоўнікамі), напрыклад:

Będę myślał o niej dniem i nocą.
Я буду думаць пра яе днём і ноччу.

Te spodnie można prasować tylko na lewej stronie.

Гэтыя штаны можна прасаваць толькі вывернуўшы іх на левы бок.

ПРЫМЕТНІК

Прыметнік – змяняльная часціна мовы, якая звычайна дае азначэнне назоўніку і характарызуе яго якасць або ўласцівасць. У назоўным склоне прыметнікі адказваюць на пытанні: **які?, якая?, якое?, якія?, чый?, чыя?, чыё?, чые?**

Напрыклад:

wysoki mężczyzna – **высокі** мужчына,
ładna dziewczyna – **прыгожая** дзяўчына,
grzeczne dziecko – **ветлівае** дзіця,
cierpliwi nauczyciele – **цярплівыя** настаўнікі,
czerwony kapelusz – **чырвоны** капялюш,
prostokątna kartka – **прамавугольны** аркуш,
duży plecak – **вялікі** заплечнік/рукзак,
stone mięso – **салёнае** мяса,
cieple wieczory – **цёплыя** вечары,
anielskie lata – **анёльскія** гады,
wileza ścieżka – **воўчая** сцяжына.

Як і ў беларускай мове, прыметнікі можна падзяліць на *якасныя*, *адносныя* і *прыналежныя*.

Кароткія формы прыметнікаў

Як і ў беларускай мове, кароткія формы польскіх прыметнікаў ужываюцца рэдка. Толькі ў кароткай форме выступаюць прыметнікі *rad* (рад, рады) і *wart* (варты); паралельныя – і кароткія, і поўныя – формы маюць: *ciekaw* (і *ciekawu* – зацікаўлены), *godzien* (і *godny* – варты, годны, шануюны), *gotów* (і *gotowy* – гатовы), *wesoł* (і *wesoły* – вясёлы) і некаторыя іншыя прыметнікі.

Змяненне прыметнікаў

Польскія прыметнікі, як і беларускія, змяняюцца паводле роду і ліку, а таксама скланяюцца, дастасоўваючыся да адпаведных назоўнікаў. У адрозненне ад беларускіх прыметнікаў, польскія прыметнікі ў множным ліку могуць прымаць форму асабова-мужчынскую і неасабова-мужчынскую. Напрыклад: *nieuprzejmi urzędnicy* (няветлівыя чыноўнікі), *pracowici studenci* (працавітыя студэнты), *drodzy goście* (дарагія госці) – асабова-мужчынскія формы, *але: nieuprzejme urzędniczki* (няветлівыя чыноўніцы), *pracowite studentki* (працавітыя студэнткі), *drogie ozdoby* (дарагія ўпрыгожанні) – неасабова-мужчынскія формы.

Пры скланенні прыметнікаў мае значэнне тое, да якой асновы канкрэтны прыметнік належыць. Цвёрдую аснову маюць прыметнікі, якія ў назоўным склоне адзіночнага ліку мужчынскага роду заканчваюцца на *-u*, мяккую – *-ty*, што маюць канчаток *-i*.

Прыметнікі цвёрдай асновы скланяюцца гэтаксама, як і дзеепрыметнікі (гл. вышэй).

Узор скланення прыметнікаў мяккай асновы, а таксама прыналежных прыметнікаў цвёрдай асновы пададзены ў наступнай тэблицы:

– а) мужчынскі род адзіночнага ліку

Н.	<i>słodki</i> – салодкі	<i>ostatni</i> – апошні	<i>ptasi</i> – птушыны	<i>matczyn</i> – матчын
Р., В. (адусаў- лёны)	<i>słodkiego</i>	<i>ostatniego</i>	<i>ptasiego</i>	<i>matczynego</i>
Д.	<i>słodkiemu</i>	<i>ostatniemu</i>	<i>ptasiemu</i>	<i>matczynemu</i>
В. (неадусаўл.)	<i>słodki</i>	<i>ostatni</i>	<i>ptasi</i>	<i>matczyn</i>
Т.	<i>słodkim</i>	<i>ostatnim</i>	<i>ptasim</i>	<i>matczynym</i>
М.	<i>słodkim</i>	<i>ostatnim</i>	<i>ptasim</i>	<i>matczynym</i>

б) някі род адзіночнага ліку

Н.	<i>słodkie</i>	<i>ostatnie</i>	<i>ptasie</i>	<i>matczyne</i>
Р.	<i>słodkiego</i>	<i>ostatniego</i>	<i>ptasiego</i>	<i>matczynego</i>
Д.	<i>słodkiemu</i>	<i>ostatniemu</i>	<i>ptasiemu</i>	<i>matczynemu</i>
В.	<i>słodkie</i>	<i>ostatnie</i>	<i>ptasie</i>	<i>matczyne</i>
Т.	<i>słodkim</i>	<i>ostatnim</i>	<i>ptasim</i>	<i>matczynym</i>
М.	<i>słodkim</i>	<i>ostatnim</i>	<i>ptasim</i>	<i>matczynym</i>

в) жаночы род адзіночнага ліку

Н.	<i>słodka</i>	<i>ostatnia</i>	<i>ptasia</i>	<i>matczyna</i>
Р.	<i>słodkiej</i>	<i>ostatniej</i>	<i>ptasiej</i>	<i>matczynej</i>
Д.	<i>słodkiej</i>	<i>ostatniej</i>	<i>ptasiej</i>	<i>matczynej</i>
В.	<i>słodką</i>	<i>ostatnią</i>	<i>ptasią</i>	<i>matczyną</i>
Т.	<i>słodką</i>	<i>ostatnią</i>	<i>ptasią</i>	<i>matczyną</i>
М.	<i>słodkiej</i>	<i>ostatniej</i>	<i>ptasiej</i>	<i>matczynej</i>

г) асабова-мужчынская форма множнага ліку

Н.	<i>słodcy</i>	<i>ostatni</i>	<i>ptasi</i>	<i>matczyni</i>
Р.	<i>słodkich</i>	<i>ostatnich</i>	<i>ptasich</i>	<i>matczynych</i>
Д.	<i>słodkim</i>	<i>ostatnim</i>	<i>ptasim</i>	<i>matczynym</i>
В.	<i>słodkich</i>	<i>ostatnich</i>	<i>ptasich</i>	<i>matczynych</i>
Т.	<i>słodkimi</i>	<i>ostatnimi</i>	<i>ptasimi</i>	<i>matczynymi</i>
М.	<i>słodkich</i>	<i>ostatnich</i>	<i>ptasich</i>	<i>matczynych</i>

д) неасабова-мужчынская (жаноча-рэчавая) форма множнага ліку

Н.	<i>słodkie</i>	<i>ostatnie</i>	<i>ptasie</i>	<i>matczyne</i>
Р.	<i>słodkich</i>	<i>ostatnich</i>	<i>ptasich</i>	<i>matczynych</i>

Д.	<i>słodkim</i>	<i>ostatnim</i>	<i>ptasim</i>	<i>matczynym</i>
В.	<i>słodkie</i>	<i>ostatnie</i>	<i>ptasie</i>	<i>matczyne</i>
Т.	<i>słodkimi</i>	<i>ostatnimi</i>	<i>ptasimi</i>	<i>matczynymi</i>
М.	<i>słodkich</i>	<i>ostatnich</i>	<i>ptasich</i>	<i>matczynych</i>

Ступені параўнання прыметнікаў

У польскай мове, як і ў беларускай, якасныя прыметнікі могуць утвараць вышэйшую і найвышэйшую ступені параўнання.

Вышэйшая ступень можа ўтварацца:

а) сінтэтычна – пры дапамозе суфіксаў *-sz-* або *-ejsz-* (пры збегу зычных у канцы асновы), напрыклад: *cichy* – *cichszy* (ціхі – цішэйшы), *szybki* – *szybszy* (хуткі – хутчэйшы); *ciepły* – *cieplejszy* (цёплы – цяплейшы); *ścisły* – *ściślejczy* (сціслы – больш сціслы) і г. д.; у выпадку некаторых прыметнікаў – пры дапамозе суфікса *-aw-*, напрыклад: *żółty* (жоўты) – *żółtawy*, *śmieszny* (смешны) – *śmiesznowy*, *dziwny* (дзіўны) – *dziwnawy* і г. д.; частка прыметнікаў утварае вышэйшую ступень ад іншых асноў, напрыклад: *dobry* – *lepszy* (добры – лепшы), *duży* – *większy* (вялікі – большы), *lekki* – *lżejszy* (лёгка – лягчэйшы), *mały* – *mniejszy* (малы – меншы), *wielki* – *większy* (вялікі – большы), *zły* – *gorszy* (кепскі – горшы) і да т. п.;

б) аналітычна – пры дапамозе прыслоўяў *bardziej* (узмацненне якасці) і *mniej* (аслабленне якасці), напрыклад: *bardziej rozrywkowy* (больш забаўляльны), *bardziej obcy* (чужэйшы), *bardziej krzywy* (крывейшы); *mniej rozrywkowy* (менш забаўляльны), *mniej obcy* (менш чужы), *mniej krzywy* (менш крывы) і г. д.

Найвышэйшая ступень таксама ўтвараецца рознымі спосабамі:

а) сінтэтычна – пры дапамозе суфікса *naj-*, далучанага да прыметніка ў вышэйшай ступені, напрыклад: *najcichszy* (найцішэйшы), *najszybszy* (найхутчэйшы), *najcieplejszy* (найцяплейшы), *najlepszy* (найлепшы), *najgorszy* (найгоршы) і да т. п.; частка прыметнікаў утварае найвышэйшую ступень ад формы пазітыўнай ступені з дапамогай прыстаўкі *prze-* або суфіксаў *-uteńk-* ці *-utk-*, напрыклад: *przemily* (надта мілы), *przedziwny* (надта дзіўны), *żółciuteńki* (яркажоўты), *śmieszniutki* (надта смешны) і г. д.;

б) аналітычна – пры дапамозе прыслоўяў: *najbardziej* (найвышэйшая ступень якасці) або *najmniej* (найніжэйшая ступень якасці), напрыклад: *najbardziej rozrywkowy* (найбольш забаўляльны), *najbardziej obcy* (найчужэйшы), *najmniej rozrywkowy* (найменш забаўляльны), *najmniej obcy* (найменей чужы) і г. д.

Месца прыметніка ў сказе

У польскай мове, як і ў беларускай, прыметнікі з якасным значэннем звычайна стаяць перад назоўнікамі, да якіх яны адносяцца, напрыклад:

Wczoraj przypadkowo spotkałem w teatrze dobrych przyjacieli.
Учора ў тэатры я выпадкова сустрэў добрых сяброў.

Але, калі прыметнікі ўжываюцца ў адносным значэнні, яны найчасцей стаяць пасля азначанага назоўніка. Параўнайце, напрыклад: *literatura polska* (польская літаратура), але: *rozrywkowa literatura* (забаўляльная літаратура).

Роля прыметніка ў сказе

Прыметнік можа выконваць у сказе функцыі:
а) азначэння, напрыклад:

Zimna coca-cola świetnie gasi pragnienie.
Халодная кока-кола цудоўна наталяе смагу.
Zgubiłam moją ulubioną torebkę.
Я згубіла сваю ўлюбёную сумачку.

б) у якасці субстантывавальных прыметнікаў – дзейніка або прамога ці ўскоснага дапаўнення. Напрыклад:

Głupi (дзеянік) *przegada mądrego* (прамое дапаўненне).
Дурны мянціць языком лепш за разумнага.

ЛІЧЭБНІК

Лічэбнік – гэта змяняльная часціна мовы, якая абазначае лік, колькасць асоб, іншых жывых істот, рэчаў, а таксама парадак іх з’яўлення (размяшчэння) і адказвае на пытанні: **колькі?, каторы (паводле парадку)?**

Польскія лічэбнікі, як і беларускія, падзяляюцца на:

■ КОЛЬКАСНЫЯ

jeden – адзін,
dwa – два,
trzy – тры,
cztery – чатыры,
pięć – пяць,
sześć – шэсць,
siedem – сем,
osiem – восем,
dziewięć – дзевяць,
dziesięć – дзесяць,
jedenaście – адзінаццаць,
dwanaście – дванаццаць,
trzynaście – трынаццаць,
czternaście – чатырнаццаць,
piętnaście – пятнаццаць,
szesnaście – шаснаццаць,
siedemnaście – семнаццаць,
osiemnaście – восемнаццаць,
dziewiętnaście – дзевятнаццаць,
dwadzieścia – дваццаць,
dwadzieścia jeden – дваццаць адзін,
trzydzieści – трыццаць,
czterdzieści – сорок,
pięćdziesiąt – пяцьдзесят,
sześćdziesiąt – шэсцьдзесят,
siedemdziesiąt – семдзесят,
osiemdziesiąt – восемдзесят,

dziewięćdziesiąt – дзевяноста,
sto – сто,
sto dwadzieścia jeden – сто дваццаць адзін,
dwieście – дзвесце,
trzysta – трыста,
czterysta – чатырыста,
pięćset – пяцьсот,
sześćset – шэсцьсот,
siedemset – семсот,
osiemset – восемсот,
dziewięćset – дзевяцьсот,
tysiąc – тысяча,
tysiąc dwieście trzydzieści osiem – тысяча дзвесце
трыццаць восем,
milion – мільён,
miliard – мільярд,
półtora – паўтара,
jedna piąta – адна пятая,
trzy szesnaste – тры шаснаццатыя *i inш.*;

■ ПАРАДКАВЫЯ

pierwszy – першы,
drugi – другі,
trzeci – трэці,
czwarty – чацвёрты,
piąty – пяты,
szósty – шосты,
siódmy – сёмы,
ósmy – восьмы,
dziewiąty – дзевяты,
dziesiąty – дзесяты,
jedenasty – адзінаццаты,
dwunasty – дванаццаты,
trzynasty – трынаццаты,
czternasty – чатырнаццаты,
piętnasty – пятнаццаты,

szesnasty – шаснаццаты,
siedemnasty – семнаццаты,
osiemnasty – васемнаццаты,
dziewiętnasty – дзевятнаццаты,
dwudziesty – дваццаты,
dwudziesty pierwszy – дваццаць першы,
trzydziesty – трыццаты,
czterdziesty – саракавы,
pięćdziesiąty – пяцідзесяты,
sześćdziesiąty – шасцідзесяты,
siedemdziesiąty – сямідзесяты,
osiemdziesiąty – васьмідзесяты,
dziewięćdziesiąty – дзевяносты,
setny – соты,
sto dwudziesty drugi – сто дваццаць другі,
dwusetny – двухсоты,
trzechsetny – трохсоты,
czterechsetny – чатырохсоты,
pięćsetny – пяцісоты,
sześćsetny – шасцісоты,
siedemsetny – сямісоты,
osiemsetny – васьмісоты,
dziewięćsetny – дзевяцісоты,
tysięczny – тысячны,
dwutysięczny – двухтысячны,
ośmiotysięczny – васьмітысячны,
milionowy – мільённы,
miliardowy – мільярдны *i inш.*

■ *i* ЗБОРНЫЯ

obydwa – абодва,
oboje – абое,
pięcioro – пяцёра,
dziewięcioro – дзевяцёра *i inш.*

Змяненне лічэбнікаў

Усе парадкавыя лічэбнікі змяняюцца паводле роду, ліку і скланяюцца дакладна гэтаксама, як прыметнікі мяккага (*drugi, trzeci, sto drugi* і г. д.), а найчасцей цвёрдага (*pierwszy, czwarty, ósmy, dwudziesty, siedemdziesiąty ósmy, tysiąc trzydziesty* і г. д.) тыпу асновы.

Кампаненты лічэбнікаў, што абазначаюць дробныя лічбы, скланяюцца адпаведным чынам – як колькасныя і парадкавыя лічэбнікі (і г. д.); напрыклад, як пададзена ў наступнай табліцы:

Н.	<i>trzy czwarte</i> – тры чацвёртыя
Р.	<i>trzech czwartych</i>
Д.	<i>trzem czwartym</i>
В.	<i>trzy czwarte</i>
Т.	<i>trzema czwartymi</i>
М.	<i>trzech czwartych</i>

Колькасны лічэбнік *jeden* мае толькі адзіночны лік і скланяецца падобным чынам, як прыналежны прыметнік *matczyn* (гл. вышэй). Іншыя колькасныя лічэбнікі, што абазначаюць цэлыя лічбы, належаць да множнага ліку.

Колькасны лічэбнік *dwa (dwie)* скланяецца наступным чынам (гл. табліцу):

	Муж. або ніякі род	Жан. род	Асабова-муж. форма
Н.	<i>dwa</i> – два	<i>dwie</i> – дзве	<i>dwaj, dwóch, dwu</i>
Р.	<i>dwóch, dwu</i>	<i>dwóch, dwu</i>	<i>dwóch, dwu</i>
Д.	<i>dwom, dwu</i>	<i>dwom, dwu</i>	<i>dwom, dwu</i>
В.	<i>dwa</i>	<i>dwie</i>	<i>dwóch, dwu</i>
Т.	<i>dwoma</i>	<i>dwoma</i>	<i>dwoma, dwu</i>
М.	<i>dwóch, dwu</i>	<i>dwóch, dwu</i>	<i>dwóch, dwu</i>

Наступная табліца паказвае спосаб скланення колькасных лічэбнікаў *trzy* і *cztery*:

	Асабова-муж. форма	Неасабова-муж. форма
Н.	<i>trzej/trzech, czterej/czterech</i>	<i>trzy, cztery</i>
Р.	<i>trzech, czterech</i>	<i>trzech, czterech</i>
Д.	<i>trzem, czterem</i>	<i>trzem, czterem</i>
В.	<i>trzech, czterech</i>	<i>trzy, cztery</i>
Т.	<i>trzema, czterema</i>	<i>trzema, czterema</i>
М.	<i>trzech, czterech</i>	<i>trzech, czterech</i>

Колькасныя лічэбнікі, якія абазначаюць лічбы ад 5 да 90 і 100, скланяюцца паводле наступных узораў (гл. табліцу):

	Асабова-муж. форма	Неасабова-муж. форма
Н.	<i>pięciu, ósmiu, dwunastu, pięćdziesięciu, stu</i>	<i>pięć, osiem, dwanaście, pięćdziesiąt, sto</i>
Р., Д., В., Т., М.	<i>pięciu, ósmiu, dwunastu, pięćdziesięciu, stu</i>	

Ніжэй падаецца спосаб скланення колькасных лічэбнікаў, якія абазначаюць лічбы 500, 600, 700, 800, 900:

	Асабова-муж. форма	Неасабова-муж. форма
Н.	<i>pięciuset, sześćuset, siedmiuset, ósmiuset, dziewięciuset</i>	<i>pięćset, sześćset, siedemset, osiemset, dziewięćset</i>
Р., Д., В., Т., М.	<i>pięciuset, sześćuset, siedmiuset, ósmiuset, dziewięciuset</i>	

Зборныя лічэбнікі скланяюцца паводле ўзору, паказанага ў наступнай табліцы:

Н.	<i>dwoje</i> – двое	<i>troje</i> – трое	<i>czworo</i> – чацвёра	<i>dwanaścioro</i> – дванаццаць (асоб)
Р.	<i>dwojga</i>	<i>trojga</i>	<i>czworga</i>	<i>dwanaściora</i>
Д.	<i>dwojgu</i>	<i>trojgu</i>	<i>czworgu</i>	<i>dwanaściorgu</i>
В.	<i>dwoje</i>	<i>troje</i>	<i>czworo</i>	<i>dwanaścioro</i>
Т.	<i>dwojgiem</i>	<i>trojgiem</i>	<i>czworgiem</i>	<i>dwanaściorgiem</i>
М.	<i>dwojgu</i>	<i>trojgu</i>	<i>czworgu</i>	<i>dwanaściorgu</i>

Займеннік *obydwaj* скланяецца як асабова-мужчынская форма *dwaj* (гл. вышэй), а займеннік *oboje* – як неасабова-мужчынскі прыметнік мяккай асновы множнага ліку.

Роля лічэбніка ў сказе

У сказе польскія лічэбнікі могуць выконваць наступныя функцыі:

а) дзейніка, напрыклад:

Właśnie minęła piętnasta.

Толькі што было пятнаццаць гадзін./Якраз мінула пятнаццатая.

б) дапаўнення, напрыклад:

Zegar wybił szesnastą.

Гадзіннік прабіў шаснаццаць гадзін/шаснаццатую.

в) азначэння, напрыклад:

Mój dziadek mieszka na piątym piętrze.

Мой дзед жыве на шостым паверсе.

Dwie koleżanki wybrały się do miasta na zakupy.

Дзве каляжанкі адправіліся ў горад рабіць пакупкі.

г) часткі выказніка, напрыклад:

Jestem druga w kolejce przed okienkiem w banku.

Я – другая ў чарзе каля акенца ў банку.

ЗАЙМЕННІК

Займеннік – гэта часціна мовы, што мае больш агульнае, менш абмежаванае значэнне, замяняе ў сказе імя або прыслоўе і адказвае на пытанне той часціны мовы, якую замяняе. Польскія займеннікі, у прынцыпе як і беларускія, можна падзяліць на

- 1) асабовыя (*ja* – я, *ty* – ты, *on* – ён, *ono* – яно, *ona* – яна, *my* – мы, *wy* – вы; *oni, one* – яны і г. д.);
- 2) указальныя (*ten* – гэты, *ta* – гэтая, *to* – гэта; *ci, te* – гэтыя; *tamten* – той, *tamtę* – тое, *tamta* – тая; *tamci, tamte* – тыя; *ów* – той, *owe* – тое, *owa* – тая, *owi, owe* – тыя і г. д.);
- 3) пыталныя/адносныя (*kto* – хто, *co* – што, *który* – каторы, які; *jaki* – які, *czyj* – чый і г. д.);
- 4) адмоўныя (*żaden* – ніводзін, ніякі; *nikt* – ніхто, *nic* – нішто, нічога; *niczyj* – нічый і г. д.);
- 5) зваротныя (*się* – -ся, *sobie* – сабе, *siebie* – сябе);
- 6) прыналежныя (*mój* – мой, *twój* – твой, *swój* – свой, *jego* – яго, *jej* – яе, *nasz* – наш, *wasz* – ваш, *ich* – іх і г. д.);
- 7) неазначальныя (*ktoś* – хтосьці, *coś* – штосьці, *jakiś* – нейкі, *czyjś* – чыйсьці, *któryś* – нейкі, *pewien* – пэўны нейкі; *wszelaki* – усялякі, *wszelki* – любы, *ktokolwiek* – хто-небудзь, *cokolwiek* – што-небудзь, *jakikolwiek* – які-небудзь, *byle kto* – хто заўгодна, абы-хто; *byle co* – што заўгодна, абы-што; *byle jaki* – які заўгодна, абы-які;

kto bądź – хто хочаш, *co bądź* – што хочаш, *jaki bądź* – які хочаш, *lada kto* – абы-хто, *lada jaki* – абы-які, *kiedy indziej* – некалі яшчэ і г. д.);

8) а таксама займеннікі-лічэбнікі (*ile* – колькі, *tyle* – столькі, *kilka* – некалькі, *ilekolwiek* – колькі заўгодна);

9) і займеннікі-прислоўі (*jak* – як, *gdzie* – дзе, куды; *kiedy/gdy* – калі, *gdziekolwiek* – дзе заўгодна, куды заўгодна; *kiedy/kolwiek* – калі-небудзь, калі заўгодна; *jakkolwiek* – як заўгодна, *dokądkolwiek* – куды заўгодна, *niekiedy* – калі-нікалі, *byle gdzie* – абы-дзе, *kędy* – кудой, якой дарогай; *któreśdy* – як, дзе; *skąd, odkąd* – адкуль; *dokąd* – куды, *pokąd* – куды, *dopóki* – да якога часу, *tak* – так, *to* – гэта, *byle jak* – абы-як, *jakoś* – неяк, *wtedy* – тады, *tedy* – сюдою, гэтай дарогай; *tu, tutaj* – тут; *tam* – там; *tamtędy* – тудою, той дарогай; *wtem* – (як) раптам, у гэтай хвілі; *potem* – потым, *zatem* – затым, пасля; *stąd, od-tąd* – адсюль; *dotąd* – дасюль, *stamtąd* – адтуль, *dłatego* – таму, *dłaczego* – чаму, *potąd* – дасюль, *ówdzie* – сям-там, дзе-нідзе; *owak* – гэтак, *owędy* – іншай дарогай, *gdzieś* – недзе, дзесьці, кудысьці; *gdzie indziej* – недзе яшчэ, некуды яшчэ; *gdzie nigdzie* – дзе-нідзе, *kiedyś* – калісьці, некалі; *nigdzie* – нідзе, нікуды; *nigdy* – ніколі, *znikąd* – невядома адкуль, *nijako* – ніяк, *jako tako* – так сабе і г. д.).

Пры гэтым займеннікі-прислоўі не змяняюцца, у адрозненне ад усіх іншых катэгорый гэтай часціны мовы, якія змяняюцца паводле ліку, склону, часам паводле роду (нескланяальнымі з'яўляюцца часціцы *-ś, -kolwiek, byle, bądź, lada, indziej*).

Змяненне займеннікаў

Наступныя табліцы паказваюць, якім чынам скланяюцца польскія асабовыя займеннікі:

а) адзіночны лік

Н.		Р.	Д.	В.	Т.	М.
ja – я	поўн. форма	<i>mnie</i>	<i>mnie</i>	<i>mnie</i>	<i>mną</i>	<i>mnie</i>
	каротк. ненаціскн. форма	<i>mię</i>	<i>mi</i>	<i>mię</i>	–	–
ty – ты	поўн. форма	<i>ciebie</i>	<i>tobie</i>	<i>ciebie</i>	<i>tobą</i>	<i>tobie</i>
	каротк. ненаціскн. форма	<i>cię</i>	<i>ci</i>	<i>cię</i>	–	–
on – ён	поўн. форма	<i>jego</i>	<i>jemu</i>	<i>jego</i>	–	–
	каротк. ненаціскн. форма	<i>go</i>	<i>mu</i>	<i>go</i>	–	–
	з прыназоўн.	<i>niego</i>	<i>niemu</i>	<i>niego</i>	<i>nim</i>	<i>nim</i>
ono – яно	поўн. форма	<i>jego</i>	<i>jemu</i>	<i>je</i>	–	–
	каротк. ненаціскн. форма	<i>go</i>	<i>mu</i>	–	–	–
	з прыназоўн.	<i>niego</i>	<i>niemu</i>	<i>nie</i>	<i>nim</i>	<i>nim</i>
ona – яна	поўн. форма	<i>jej</i>	<i>jej</i>	<i>ją</i>	–	–
	з прыназоўн.	<i>niej</i>	<i>niej</i>	<i>nią</i>	<i>nią</i>	<i>niej</i>

б) множны лік

Н.		Р.	Д.	В.	Т.	М.
ty – мы		<i>nas</i>	<i>nam</i>	<i>nas</i>	<i>nami</i>	<i>nas</i>
wy – вы		<i>was</i>	<i>wam</i>	<i>was</i>	<i>wami</i>	<i>was</i>
oni – яны (асабова-муж.)	без прыназоўн.	<i>ich</i>	<i>im</i>	<i>ich</i>	–	–
	з прыназоўн.	<i>nich</i>	<i>nim</i>	<i>nich</i>	<i>nimi</i>	<i>nich</i>
one – яны (неасабова-муж.)	без прыназоўн.	<i>ich</i>	<i>im</i>	<i>je</i>	–	–
	з прыназоўн.	<i>nich</i>	<i>nim</i>	<i>nie</i>	<i>nimi</i>	<i>nich</i>

На пачатку сказа, а таксама пасля прыназоўнікаў ужываюцца толькі поўныя формы займеннікаў, у іншых выпадках могуць ужывацца кароткія формы (там, дзе яны маюцца), напрыклад:

Mnie ta książka się nie podobala.
 Мне гэтая кніжка не спадабалася.
Proszę, podaj mi długopis.
 Калі ласка, падай мне ручку.
Jej można całkowicie zaufać.
 Ёй можна цалкам давяраць.
Więcej już tu nic nie powiem.
 Болей я нічога яму ўжо не скажу.

Трэба таксама памятаць, што ў ліставанні адпаведныя займеннікі пішуцца з вялікай літары (як і словы *Pan, Pani, Państwo*), напрыклад:

Przesyłam Ci moje pozdrowienia.
 Дасылаю табе мае віншаванні.
Cały czas Was wspominamy.
 Мы ўвесь час узгадваем пра вас.

Указальныя займеннікі скланяюцца так, як паказана ў наступнай табліцы:

	Муж. род	Ніякі род	Жан. род	Асабова-муж. форма	Неасабова-муж. форма
Н.	<i>ten – гэты, tamten, ów – той</i>	<i>to – гэта, tamto, owe – тое</i>	<i>ta – гэтая, tamta, owa – тая</i>	<i>ci – гэтыя, tamci, owi – тыя</i>	<i>te – гэтыя, tamte, owe – тыя</i>
Р.	<i>tego, tamtego, owego</i>	<i>tego, tamtego, owego</i>	<i>tej, tamtej, owej</i>	<i>tych, tamtych, owych</i>	<i>tych, tamtych, owych</i>

Д.	<i>temu, tamtemu, owemu</i>	<i>temu, tamtemu, owemu</i>	<i>tej, tamtej, owej</i>	<i>tym, tamtym, owym</i>	<i>tym, tamtym, owym</i>
В.	<i>tego, tamtego, owego</i>	<i>to, tamto, owe</i>	<i>te, tamtą, ową</i>	<i>tych, tamtych, owych</i>	<i>te, tamte, owe</i>
Т.	<i>tym, tamtym, owym</i>	<i>tym, tamtym, owym</i>	<i>tą, tamtą, ową</i>	<i>tymi, tamtymi,owymi</i>	<i>tymi, tamtymi,owymi</i>
М.	<i>tym, tamtym, owym</i>	<i>tym, tamtym, owym</i>	<i>tej, tamtej, owej</i>	<i>tych, tamtych, owych</i>	<i>tych, tamtych, owych</i>

Пытальныя займеннікі *kto* (хто), *co* (што), *czyj* (чый), з якімі сваёй формай супадаюць і адпаведныя *адносныя*, скланяюцца аналагічна мадэлям, паказаным у пададзенай ніжэй табліцы (звярніце ўвагу на значнае падабенства большасці формаў да іх беларускіх адпаведнікаў):

	Адз. лік					Мн. лік
Н.	<i>kto – хто</i>	<i>co – што</i>	<i>czyj – чый</i>	<i>czyje – чыё</i>	<i>czyja – чыя</i>	<i>czyje – чые</i>
Р.	<i>kogo</i>	<i>czego</i>	<i>czujego</i>	<i>czujego</i>	<i>czyjej</i>	<i>czyich</i>
Д.	<i>komu</i>	<i>czemu</i>	<i>czujemu</i>	<i>czujemu</i>	<i>czyjej</i>	<i>czyim</i>
В.	<i>kogo</i>	<i>co</i>	<i>czyj / czujego</i>	<i>czyje</i>	<i>czyją</i>	<i>czyje</i>
Т.	<i>kim</i>	<i>czym</i>	<i>czyim</i>	<i>czyim</i>	<i>czyją</i>	<i>czyimi</i>
М.	<i>kim</i>	<i>czym</i>	<i>czyim</i>	<i>czyim</i>	<i>czyjej</i>	<i>czyich</i>

Падобным чынам скланяюцца адмоўныя займеннікі *nikt* (ніхто), *nic* (нішто, нічога), *niczyj* (нічый), а таксама неазначальныя займеннікі з часціцай *-ś* (якая ставіцца пасля асабовага канчатку).

Адмоўны займеннік *żaden* (ніводзін) скланяецца так, як лічэбнік *jeden*.

Займеннікі-лічэбнікі *ile* (колькі), *tyle* (столькі), *kilka* (некалькі), неазначальны займеннік *ilekolwiek* (колькі-небудзь) маюць такую ж форму ў неасабова-мужчынскай форме вінавальнага склону, а ва ўсіх іншых формах ускосных склону атрымоўваюць флексію: *ilu, tylu, kilku, ilukolwiek* (у творным склоне існуюць паралельныя формы: *ilo-ma, tyloma i kilkoma*).

Скланенне *зваротнага* займенніка, які не мае назоўнага склону, мае шэраг агульных рысаў са скланеннем падобнага займенніка ў беларускай мове. Яно паказана ў табліцы, змешчанай ніжэй:

Р.	<i>siebie</i> – сябе
Д.	<i>sobie</i> – сабе
В.	<i>siebie/się</i> – сябе
Т.	<i>sobą</i> – сабой, сабою
М.	<i>sobie</i> – сабе

Прыналежныя займеннікі *jego* (яго, ягоны), *jej* (яе, ейны), *ich* (іх, іхні) скланавых канчаткаў не маюць. Прыналежныя займеннікі *mój* (мой), *twój* (твой), *swój* (свой), *nasz* (наш), *wasz* (ваш), а таксама займеннікі розных тыпаў, якія ў назоўным склоне адзіночнага ліку маюць канчаткі *-i* або *-u* (напрыклад, *jaki* – які, *byle jaki* – абы-які, *taki* – такі, гэткі, *wszelki* – любы, *wszelaki* – усялякі; *który* – каторы, які і г. д.), скланяюцца гэтаксама, як адпаведныя прыметнікі цвёрдай або мяккай асновы (гл. вышэй).

Роля займеннікаў у сказе

У сказе польскія займеннікі могуць выконваць наступныя функцыі:

а) дзейніка, напрыклад:

On jest świetnym dyplomatą.
Ён – выдатны дыпламат.

Wy macie najpiękniejszy dom w okolicy.
У вас самы прыгожы дом у наваколлі.

б) ускоснага ці прамога дапаўнення, напрыклад:

Maciej pomógł nam w przeprowadce.
Мацей дапамог нам у пераездзе.
Widziałam go wczoraj.
Я бачыла яго ўчора.

в) значэння, напрыклад:

Taki człowiek nie wzbudza we mnie zaufania.
Такі чалавек не выклікае ў мяне даверу.
Twoja przyjaćiółka mi się podoba.
Твая сяброўка мне падабаецца.

г) часткі выказніка, напрыклад:

Tamten samochód nie jest mój.
Той аўтамабіль – не мой.
Wydarzenie było takie...
Падзея была гэткая...

д) акалічнасці, напрыклад:

Wtedy on wyszedł z domu.
Тады ён выйшаў з дому.
Tyle mieliśmy kłopotów...
Столькі было ў нас клопату...

ПРЫСЛОЎЕ

Прыслоўе – незмяняльная часціна мовы, якая ўказвае на час, месца, спосаб дзеяння або на акалічнасці, у/пры якіх гэтае дзеянне адбывалася, адказваючы на пытанні: **калі?**, **з якога часу?**, **да якога часу?**, **дзе?**, **куды?**, **адкуль?**, **як доўга?**, **як?**, **якім чынам?**, у якой ступені?

У сказе прыслоўі могуць адносіцца найчасцей да дзеяслова, але таксама да прыметніка або да іншага прыслоўя. Напрыклад:

Wczoraj czułam się bardzo samotnie.

Учора я адчувала сябе вельмі самотнаю.

Samolot leciał niebezpiecznie nisko.

Самалёт ляцеў небяспечна-нізка.

Роля прыслоўя ў сказе

У сказе прыслоўі выконваюць функцыю акалічнасці часу, месца або спосабу дзеяння. Напрыклад:

Jutro wybierzemy się na narty do Zakopanego.

Заўтра мы адпраўляемся катацца на лыжах у Закапанэ.

Ten człowiek wszędzie ma znajomych.

У гэтага чалавека паўсюды знаёмыя.

Kasia potrafi interesująco opowiadać.

Кася ўмее цікава расказаць.

ЗЛУЧНІК

Злучнік – несамастойная (службовая) часціна мовы, якая злучае часткі тэксту, сказы, члены сказа, часткі складанага сказа.

Злучнікі падзяляюцца на:

а) *злучальныя*, якія служаць для злучэння сінтаксічна раўнапраўных адзінак – частак складаназлучанага сказа або аднародных членаў сказа. Да такіх злучнікаў у польскай мове належаць: *i – і, oraz – і, а таксама;*

a – а, i; też – і, а таксама; także – а таксама; ani – ані, зусім не; ale – але; lecz – але; natomiast – аднак; zaś – але; jednak – аднак; jednakże – аднак (жа); wszakże – але (ж); lub – ці; albo – або; czyli – або, ці то; bądź – або, ці; czy – ці; niż – чым; niżeli – чым; niczym – (амаль) як, niby – быццам, нібы; więc – такім чынам; zatem – такім чынам; dlatego – таму; przeto – таму; toteż – вось жа; tudzież – прытым, разам з тым; i... i – і... і; ani... ani – (а)ні... (а)ні; bądź... bądź – ці (то)... ці (то); to... to – то... то; już to... już to – або... або і г. д.;

б) *падпарадкавальныя*, якія служаць для сувязі сінтаксічна нераўнапраўных адзінак – частак складаназалежнага сказа. Сярод такіх злучнікаў – *że – што; iż – што; jeżeli – (пры ўмове) калі; jeśli – (пры ўмове) калі; żeby – каб; aby – каб; ażeby – каб; bo – бо; bowiem – бо; albowiem – бо; gdyż – бо; ponieważ – паколькі; skoro – раз ужо, паколькі; gdy – калі; gdyby – калі б, каб; choć – хоць; chociaż – хоць; aczkolwiek – хоць; mimo że – хоць; nim – перш чым; zanim – перш чым; aż – пакуль; jak – як; jako – як і г. д.*

У польскай мове падвойныя адмоўныя злучнікі могуць выступаць і як адзіночныя, не абавязкова паўтараючыся – як гэта мае месца ў беларускай мове. Параўнайце:

Польскае: *Nie jestem sędzią, ani prokuratorem.*

Беларускае: **Я ні суддзя, ні пракурор.**

ПРЫНАЗОЎНІК

Прыназоўнік – несамастойная (службовая) часціна мовы, якая ўказвае на сінтаксічныя адносіны паміж членамі сказа. Прыназоўнікі спалучаюцца з назоўнікамі (у тым ліку аддзяслоўнымі) і займеннікамі, у адпаведнасці з іх склонамі, прычым дапасаванасць паводле склонаў прыназоўнікаў у польскай мове не заўсёды супадае з дапасаванасцю адпаведных прыназоўнікаў у беларускай. Характар гэтай дапасаванасці паказвае наступная табліца:

Склоны	Прыназоўнікі
+ Р.	<i>bez</i> (без), <i>beze</i> (без), <i>dla</i> (для, дзеля), <i>do</i> (да, у), <i>do(o)koła</i> (навокал), <i>koło</i> (каля, ля), <i>mimo</i> (міма, паўз), <i>obok</i> (паўз, каля), <i>od</i> (ад), <i>około</i> (вакол, навокал), <i>oprócz</i> (акрамя, апрача), <i>podczas</i> (падчас), <i>podług</i> (паводле), <i>pomimo</i> (акрамя), <i>prócz</i> (апроч), <i>skutkiem</i> (у выніку), <i>spod</i> (з-пад), <i>spośród</i> (з ліку, сярод), <i>spoza</i> (з-па-за), <i>sprzed</i> (з-пад), <i>sprzede</i> (з-пад), <i>śród</i> (сярод, паміж), <i>u</i> (у), <i>według</i> (паводле), <i>wobec</i> (перад, праз), <i>wskutek</i> (у выніку), <i>wśród</i> (сярод), <i>wzdłuż</i> (уздоўж), <i>zamiast</i> (замест), <i>znad</i> (з-па-над), <i>zza</i> (з-за) і г. д.
+ Д.	<i>dzięki</i> (дзякуючы), <i>k</i> (да), <i>ku</i> (да), <i>przeciw</i> (супраць), <i>wbrew</i> (насуперак) і г. д.
+ В.	<i>poprzez</i> (цераз), <i>przez</i> (праз)
+ М.	<i>przy</i> (пры, у, на)
+ В. або М.	<i>na</i> (на), <i>o</i> (а, аб, пра), <i>po</i> (па), <i>w</i> (у), <i>we</i> (у, ва)
+ В або Т.	<i>między</i> (паміж, між), <i>nad</i> (над), <i>pod</i> (пад), <i>pomiędzy</i> (паміж), <i>ponad</i> (па-над), <i>przed</i> (перад), <i>przede</i> (перад), <i>poza</i> (па-за) і г. д.
+ Р. або Т.	<i>z</i> (з), <i>ze</i> (са, з)
+ Р., або В., або Т.	<i>za</i> (за)

ЧАСЦІЦА

Часціца – незмяняльная службовая часціна мовы, з дапамогай якой можна змяніць значэнне іншай часціны мовы, выразіць або ўзмацніць пытанне, загад, пажаданне, прэрэчанне, меркаванне, частотнасць выказванняў.

Польскія часціцы можна падзяліць на наступныя:

- а) пыталыныя (*czy* – ці; *czy aby* – хіба; *czyżby* – ці, хіба; *co?* – праўда?; *abo co?* – ці не так?; *-li* – ці і г. д.);

- б) адмоўныя (*nie* – не; *zupelnie nie* – зусім не; *wcale nie* – зусім не; *zgoła nie* – абсалютна не і г. д.);

- в) указальныя (*oto* – вось; *ot* – от);

- г) абмежавальныя (*prawie* – амаль; *nieco* – прыблізна; *odrobine* – крыху; *dosyc* – досыць; *omal* – ледзьве; *tylko* – толькі; *dopiero* – толькі; *wylacznie* – выключна; *bodaj* – бадай; хіба; *bodajże* – бадай што; *choćby* – хоць бы; *chyba* – хіба, бадай; *może* – можа і г. д.);

- д) узмацняльныя (*aż* – аж; *nawet* – нават; *już* – ужо; *coraz* – усё; *szczególnie* – асабліва; *zwlaszcza* – найперш; *-ż* – ж; *-że* – жа; *no* – ані; *jakżeż* – як жа і г. д.);

- е) удакладняльныя (*akurat* – акурат; *właśnie* – менавіта; *mniej* *więcej* – больш-менш; *po prostu* – панпросту; *równie* – аднолькава, таксама і г. д.);

- ж) мадальныя (*by* – б; *gdyby* – калі б і г. д.);

- з) загадныя (*niech, niechaj* – няхай, хай) і г. д.

ВЫКЛІЧНІК

Выклічнікі таксама належаць да незмяняльных часцінаў мовы: яны служаць для выказвання:

- а) рознага кшталту эмоцый, намераў і загадаў таго, хто гаворыць. Да найчасцей ужываных польскіх выклічнікаў гэтай групы належаць *ach!*, *e!*, *eh!*, *fe!*, *ha!*, *halo!*, *hej!*, *hen!*, *hola!*, *hop!*, *no!*, *o!*, *och!*, *oj!*, *rany!*, *biada!*, *Boże!*, *hurra!*, *bravo!*, *cholera!*, *do diabla!*, *psiakrew!*, *psiakość!* і г. д.;
- б) гукапераймальныя выклічнікі *bęc!*, *miau!*, *plusk!*, *kukuryku!*, *paf!*, *pac!*, *brzdęk!*, *kuku!* і г. д.

Сінтаксічны лад польскай мовы шмат у чым блізкі да сінтаксічнага ладу беларускай мовы. У залежнасці ад мэты выказвання тут можна вылучыць *апавядальныя*, *пытальныя* і *павуджальныя* сказы; паводле структуры яны могуць быць *простымі* і *складанымі* (складаназлучанымі або складаназалежнымі). Паводле падобных прынцыпаў у абедзвюх мовах будуюцца складаныя сінтаксічныя адзінствы (мікратэксты).

Да галоўных членаў сказа ў польскай мове, як і ў беларускай, належаць дзейнік і выказнік, да даданых членаў сказа – дапаўненне, азначэнне, акалічнасць.

Найістотнейшыя адрозненні паміж двюма мовамі ў сінтаксічным ладзе выяўляюцца ў наступным.

1. У польскай мове формы дзеяслова-звязкі *być* (які спрагаецца) ужываюцца не толькі ў формах будучага і прошлага часу, але і ў формах часу цяперашняга. Напрыклад:

Jestem dziennikarzem.

Я – журналіст.

Jesteśmy inżynierami.

Мы – інжынеры.

Jesteście dyplomatami.

Вы – дыпламаты.

Warszawa jest stolicą Polski.

Варшава – сталіца Польшчы.

Як відаць з апошняга прыкладу, назоўнік іменнай часткі выказніка ў падобных выпадках ставіцца ў творным склоне.

2. У польскай мове пры выказніках, выражаных асабовымі формамі дзеясловаў у цяперашнім, прошлым або будучым часе, асабовыя займеннікі 1-й і 2-й (а часам і 3-й) асобы адзіночнага і множнага ліку звычайна не ўжываюцца. Напрыклад:

Wróciłem do domu bardzo późno.

Я вярнуўся дадому вельмі позна.

Musisz naprawić ten rower.

Ты павінен адрамантаваць гэты ровар/веласіпед.

Chętnie pomagamy rodzicom w pracach domowych.

Мы ахвотна дапамагам бацькам у хатняй працы.

Znacie się w tym najlepiej.

Вы ў гэтым разбіраецеся найлепш.

Zapominają ciagle o swoich książkach.

Яны ўвесь час забываюць пра мае кніжкі.

Będzie czekał na okazję.

Буду чакаць зручнай магчымасці.

3. Калі ў беларускай мове могуць паралельна ўжывацца зварот з дзеясловам *мець* + *назоўнік* і зварот у мяне (*цябе, яго, яе, нас, вас, іх*) *ёсць* + *назоўнік* (напрыклад, *я маю твор* або: *у мяне ёсць твор*), то ў польскай мове ў такіх выпадках ужываецца толькі канструкцыя *mieć* + *назоўнік* (напрыклад: *tam utwór* – *я маю твор*).

4. Калі пры польскім назоўніку *ёсць* два дапасаваныя азначэнні, выражаныя адноснымі прыметнікамі, то азначэнне, у якім больш выразна праглядаецца супрацьпастаўленне, ставіцца пасля гэтага назоўніка. Напрыклад:

***białoruska literatura piękna* – беларуская мастацкая (а не навуковая ці якая іншая) літаратура.**

5. У польскай мове сустракаюцца канструкцыі, якіх няма ў беларускай мове, – тыпу *czy i* (+адносны займеннік), напрыклад:

Nie wyobrażam sobie, czy i jak potrafię to zrozumieć.

Не ўяўляю, ці здолею я зразумець гэта, а калі здолею, то якім чынам.

6. У польскай мове адмоўныя злучнікі не абавязкова паўтараюцца і могуць выступаць як адзіночныя. Напрыклад:

Nie znoszę (ani) prokuratorów, ani adwokatów.

Не цяплю ані пракурораў, ані адвакатаў.

7. У параўнальных канструкцыях з указаннем на роўную ступень у польскай мове ўжываецца займеннік *tak*. Напрыклад:

Wydarzenia były tak okropne.

Падзеі былі такія жahlівыя.

8. Існуе вялікая колькасць выпадкаў адрозненняў паміж польскай і беларускай мовамі з кіраваннем у словазлучэннях розных тыпаў. Напрыклад:

а) у словазлучэннях з дзеясловамі:

agitować za (+ T.) – агітаваць за (+ B.),

bać się o (+ B.) – баяцца за (+ B.),

dbać o (+ B.) – дбаць/клапаціцца пра (+ B.),

decydować o (+ B.) – вырашаць (+ B.),

doznać (+ P.) – зазнаць/зведаць/адчуць (+ B.),

dzwonić do (+ P.) – званіць (+ Д.),

głasować na (+ B.) – галасаваць за (+ B.),

martwić się o (+ B.) – непакоіцца наконт (+ P.),

mścić na (+ M.) – помсціць (+ Д.),

nienawidzieć (+ P.) – ненавідзець (+ B.),

osiągnąć (+ B.) – дасягнуць (+ P.),

położyć się na (+ M.) – легчы на (+ B.),

pożyczyć (+ P.) – пазычыць (+ B.),

prosić o (+ B.) – прасіць (+ P. / + B.),

próbować (+ P.) – спрабаваць/каштаваць (+ B.),

przegrać z (+ T.) – прайграць (+ Д.),

przekonać o (+ M.) / *do* (+ P.) – пераканаць у (+ B.),

przyznać się do (+ P.) – прызнацца ў (+ М.),

rozczarować się do (+ P.) – расчаравацца ў (+ М.),

skazać na (+ B.) – прысудзіць/прыгаварыць да (+ P.),

sluchać (+ P.) – слухаць (+ B.),

sprostac (+ Д.) – справіцца з (+ Т.),

strzec (+ P.) – сцерагчы (+ B.),

szukać (+ P.) – шукаць (+ P. / + B.),

uczyć się (+ P.) – вучыцца (+ Д.),

uważać za (+ B.) – лічыць (+ Т.),

użyć (+ P.) – ужыць (+ B.),

walczyć o (+ B.) – змагацца за (+ B.),

wątpić w (+ B.) – сумнявацца ў (+ Т.),

winszować (+ Д., + P.) – віншаваць (+ Д.) з (+ Т.),

wygrać z (+ Т.) – выйграць у (+ P.),

zabrać (+ Д.) – забраць (+ B.),

zacząć od (+ P.) – пачаць з (+ P.),

zasłużyć na (+ B.) – заслужыць (+ B.),

zdradzić (+ B.) *dla* (+ P.) – здрадзіць (+ Д.) у (+ М.),

zrezygnować z (+ P.) – адмовіцца ад (+ P.),

żartować z (+ P.) – жартаваць над (+ Т.)

і шмат інш.;

б) у імянных словазлучэннях з назоўнікамі:

chęć na (+ P.) – жаданне (+ P.),

badania nad (+ Т.) – даследаванні (+ P.),

dowód na (+ B.) – доказ (+ P.),

miłość (+ P.) – любоў/каханне да (+ P.),

nadzieja na (+ P. / + B.) – надзея на (+ B.),

nostalgia za (+ Т.) – настальгія/туга па (+ М.),

obawa przed (+ Т.) – непакой за (+ B.) / боязь (+ P.) / перад (+ Т.),

odmowa (+ P.) – адмова ў (+ М.),

pamiętka (+ P.) – памяць пра (+ B.),

powód do (+ P.) – падстава для (+ P.),

różnica (+ P.) – розніца ў (+ М.),

wizyta w (+ М.) – візіт у (+ B.),

worek na (+ B.) – мяшок для (+ P.) / пад/на (+ B.)

і шмат інш.;

в) у імянных словазлучэннях з прыметнікамі/дзеепрыметнікамі:

bogaty w (+ В.) – багаты (+ Т.) / на (+ В.),
ciekaw (do) (+ Р.) – зацікаўлены (+ Т.) / у (+ М.),
dumny z (+ Р.) – горды ад (+ Р.) / (+ Т.),
gorliwy do (+ Р.) / *w* (+ М.) – рупны / старанны ў (+ М.),
gotowy na (+ В.) – гатовы да (+ Р.),
obfity w (+ В.) – багаты / шчодры на (+ В.),
obojętny na (+ В.) – абыякавы да (+ Р.),
rewny (+ Р.) – упэўнены ў (+ М.),
przychylny (+ Д.) – прыхільны да (+ Р.),
spokojny o (+ В.) – спакойны за (+ В.),
syty (+ Р.) – сыты (+ Т.),
szczęśliwy z (+ Р.) – шчаслівы ад (+ В.),
ubogi w (+ В.) – бедны (+ Т.) / на (+ В.),
winny w (+ В.) – вінаваты ў (+ М.),
zadowolony z (+ Р.) – задаволены (+ Т.)
і шэраг інш.

НЕКАТОРЫЯ ЎСТОЙЛІВЫЯ ВЫРАЗЫ

Ніжэй мы падаём выбар устойлівых выразаў, часта ўжываных у польскай мове, з іх прыблізнымі беларускімі эквівалентамі. Дзеля зручнасці гэтыя выразы згрупаваныя тэматычна – так, як гэта звычайна робіцца ў размоўніках.

1. Прывітанні, ветлівыя формы звароту, формулы развітання, найчасцей ужываныя выразы, выказванне згоды, нязгоды або сумневу

Dzień dobry! – Добры дзень!

Dobry wieczór! – Добры вечар!

Cześć! – Прывітанне!

Czołem! – Маё шанаванне!

Witam serdecznie! – Вітаю!

Dobranoc! – Дабранач!

Do widzenia! – Да пабачэння!

Do zobaczenia! – Да сустрэчы!

Na razie! – Пакуль!

Życze powodzenia! – Пспехаў Вам!

Wszystkiego dobrego! – Усяго добрага!

Do jutra! – Да заўтра!

Kłaniam się! – Усяго найлепшага!

Muszę już iść. – Мне ўжо трэба ісці.

Czas wracać do domu. – Час вяртацца дадому.

Szczęśliwej podróży! – Шчаслівай дарогі!

Jak się masz? – Як маешся?/Як дуж-здароў?
Jak się Pan(i) miewa? – Як у Вас справы?
Dziękuję, dobrze. – Дзякуй, усё добра.
Czy mogę przedstawić Panu/Pani?.. – Ці можна Вас пазнаёміць з?..
Miło mi Pana/Panią poznać. – Рады пазнаёміцца з Вамі.
Tak. – Праўда. /Так. /Але.
Nie. – Не.
Jak się nazywasz? – Як цябе завуць?
Jak się Pan(i) nazywa? – Як Вас завуць?
Nazywam się... – Мяне завуць...
Jestem Polakiem/Polką. – Я – паляк/полька.
Przyjeżdżam z... – Прыязджаю з...
Czy Pan(i) mówi po polsku/białorusku/angielsku/niemiecku/rosyjsku/ukraińsku/francusku? – Ці гаворыце Вы па-польску/па-беларуску/па-англійску/па-нямецку/па-расійску/па-украінску/па-французску?
Trochę mówię po białorusku. – Я крыху гавару па-беларуску.
Jaki Pan(i) zna język obcy? – Якую замежную мову Вы ведаеце?
Nie rozumiem. – Не разумею.
Czy mógłby Pan/mogłaby Pani powtórzyć? – Ці не маглі б Вы паўтарыць?
Proszę mówić wolniej. – Калі ласка, гаварыце павольней.
Szanowny Panie! – Шаноўны спадар!
Szanowna Pani! – Шаноўная спадарыня!
Ranowie! – Спадарства!/Панове!
Panie! – Пане!
Panny! – Дзяўчаты!
Szanowni państwo! – Шаноўная грамада!
Szanowni koledzy! – Шаноўныя калегі!
Panie dyrektorze! – Спадар дырэктар!

Pani dyrektor! – Спадарыня дырэктар!
Panie profesorze! – Спадар прафесар/настаўнік!
Pani profesor! – Спадарыня прафесар/настаўніца!
Panie doktorze! – Доктар!
Pani doktor! – Спадарыня доктар!
Panie redaktorze! – Спадар рэдактар! (адносіцца да ўсіх журналістаў)
Pani redaktor! – Спадарыня рэдактар! (адносіцца да ўсіх журналістак)
Panie policjancie! – Спадар паліцыянт/паліцэйскі!
Drodzy goście! – Дарагія госці!
Drodzy przyjaciele! – Дарагія сябры!
Smacznego! – Смачна есці!
Na zdrowie!/Na zdroweczko! – На здароўе!
Sto lat! – Сто гадоў жыцця!
Wesołych Świąt! – Са святамі!
Szczęśliwego Nowego Roku! – З Новым годам!
Najlepsze życzenia dla żony/męża! – Перадайце найлепшыя пажаданні Вашай жонцы/Вашаму мужу!
Gratuluję! – Віншую!
Serdecznie współczuję. – Ад сэрца спачуваю.
Przepraszam (bardzo)! – Прашу прабачэння!/Даруйце!
Przepraszam za spóźnienie. – Прабачце за спазненне.
Proszę mi wybaczyć. – Прашу дараваць мне.
Bardzo mi przykro. – Мне вельмі прыкра.
Bardzo szkoda. – Мне вельмі шкада.
Żałuję. – Шкада.
Dziękuję (ślicznie)! – Дзякуй!
Dziękuję bardzo! – Вялікі дзякуй!
Z góry dziękuję. – Загадзя ўдзячны/удзячная.
Dziękuję za zaproszenie! – Дзякуй за запрашэнне!

Dziękuję za informacje! – Дзякуй за інфармацыю!
Proszę bardzo. – Калі ласка.
Nie ma za co. – Няма за што.
(Nic) nie szkodzi. – Нічога-нічога.
Proszę wejść. – Калі ласка, заходзьце.
Proszę siadać. – Калі ласка, сядайце. /Прашу сядаць.
Serdecznie zapraszam/zapraszamy! – Сардэчна запрашаю/
запрашаем.
Proszę nas odwiedzić. – Калі ласка, завітайце да нас.
Proszę chwilę zaczekać. – Пачакайце крыху, калі ласка.
Zgubiłem się/zgubiłam się. – Я заблудзіўся/заблудзілася.
Szukam tego adresu. – Я шукаю гэты адрас.
Oczywiście! – Вядома!
Naturalnie! – Натуральна!
Owszem! – Відавочна!
Świetnie! – Цудоўна!
Zgadzą się. – Я згодны/згодная.
Słusznie! – Слушна!
Z przyjemnością! – З задавальненнем!
Ja także. – І я таксама.
Na pewno. – Напэўна.
Chyba ma Pan(i) rację. – Напэўна, Ваша праўда/вы маеце ра-
цыю.
Miło mi to słyszeć! – Прыемна гэта чуць!
(Bardzo) się cieszę! – Я вельмі рады/радая!
Na pewno nie. – Відаць, што не.
Wcale nie! – Ды не!
Nie wolno. – Нельга/няможна.
W żadnym wypadku! – Ні ў якім разе!
To nieprawda. – Няпраўда.
Nie wiem. – Не ведаю.

To niemożliwe. – Гэта немагчыма.
Niestety, nie mogę. – На жаль, не магу.
Nie chcę. – Не хачу.
Nie mam. – (У мяне) няма.
Nie trzeba. – Не трэба.
Mylisz się. – Ты памыляешся.
Pan(i) się myli. – Вы памыляецеся.
Jestem innego zdania. – Я мяркую іначай.
Wprost przeciwnie. – Якраз наадварот.
Nic podobnego! – Нічога падобнага!
Wykluczone! – Гэта выключана.
Protestuję! – Я пратэстую.
Jestem przeciw... – Я супраць.
To nie moja sprawa. – Гэта не мая справа.
Zostawcie mnie w spokoju. – Пакіньце мяне ў спакоі.
Może. – Можа.
Być może. – Мабыць.
Jeszcze nie wiadomo. – Яшчэ не вядома.
Nie jestem pewien/pewna. – Я не ўпэўнены/не ўпэўненая.
Wątpię. – Сумняваюся.
Obawiam się, że nie. – Баюся, што не.
To chyba przesada. – Напэўна, гэта перабольшанне.
To bardzo źle. – Гэта вельмі кепска.
Coś okropnego! – Жах!
Przykro mi to słyszeć. – Мне прыкра гэткае чуць.
Trudno mi w to uwierzyć. – Мне цяжка ў гэта паверыць.
Proszę o spokój! – Прашу цішыні!

2. Питанні

Kto? – Хто?

Co? – Што?

Co to znaczy? – Што гэта значыць?

Czego Pan(i) sobie życzy? – Чаго жадаеце?

Kogo/czego państwo szukają? – Каго/што шукаеце?

Czyj to paszport? – Чый гэта пашпарт?

Dlaczego? – Навошта?

Kiedy? – Калі?

Gdzie? – Дзе?/Куды?

Gdzie Pan(i) mieszka? – Дзе Вы жывяце?

Ile płacę?/Ile to kosztuje? – Колькі гэта каштуе?

Czy to możliwe? – Ці гэта магчыма?

Czy mógłby/mogłaby mi Pan(i) powiedzieć? – Ці не маглі б Вы мне сказаць/падказаць?

Czy mogę przypalić? – Ці можна закурыць?

Kto to jest? – Хто гэта?

Co to jest? – Што гэта?

Jaki jest pański adres? – Які Ваш адрас?

Co się stało? – Што здарылася?

Co tam jest napisane? – Што там напісана?

W którą stronę tam iść? – У які бок мне ісці?

Czym tam dojechać? – Чым туды можна даехаць?

Czy jesteśmy daleko od... ? – Ці далёка мы ад... ?

Czy pan(i) może mi pomóc? – Ці можаце Вы мне дапамагчы?

Gdzie się znajduje... ? – Дзе знаходзіцца... ?

Skąd Pan(i) przyjechał(a)? – Адкуль Вы прыехалі?

Skąd Pan(i) wie o tym? – Адкуль Вы пра гэта ведаеце?

Kto jest ostatni? – Хто тут апошні?

Co Pan(i) o tym sądzi? – Што вы пра гэта думаеце?

Komu to oddać? – Каму гэта адаць?

3. Час

Która godzina? – Колькі часу?

Jest jedenasta. – Адзінаццаць./Адзінаццатая.

Wpół do dziewiątej. – Палова на дзевятую./Палова дзевятай.

Za kwadrans ósma. – Без чвэрці восьмая/восем.

Dwadzieścia po dwunastej. – Дваццаць на першую.

Dwudziesta czterdzieści. – Дваццаць гадзін сорак хвілін.

O której godzinie? – Аб якой гадзіне?/У колькі?

Od której godziny? – Ад якой гадзіны?

Do której godziny? – Да якой/каторай гадзіны?

Czy długo to potrwa? – Ці доўга гэта працягнецца?

Za ile godzin? – Праз колькі гадзін?

Za ile minut? – Праз колькі хвілін?

Za ile sekund? – Праз колькі секундаў?

Rano. – Уранні./З раніцы.

O świcie. – На досвітку./З самага рання.

Dziś rano. – Сёння ўранні.

Południe. – Час апоўдні./Сярэдзіна дня.

Przed południem. – У першай палове дня.

Po południu. – У другой палове дня.

Wieczór. – Вечар.

Wieczorem. – Увечары.

Dziś wieczorem. – Сёння ўвечары.

Noc. – Ноч.

W nocy. – Уначы.

O północy. – Апоўначы.

O zmroku. – Калі абцямнела.

Dzień. – Дзень.

W dzień. – Удзень./Днём.

Tydzień. – Тыдзень.

Za tydzień. – Праз тыдзень.
W tym tygodniu. – На гэтым тыдні.
Miesiąc. – Месяц.
Za miesiąc. – Праз месяц.
Rok. – Год.
Za rok. – Праз год.
W roku. – Цягам/на працягу года.
W przyszłym roku. – У наступным годзе./Налета.
W ubiegłym roku. – Летась.
W tym/bieżącym roku. – Сёлета.
Dziś./Dzisiaj. – Сёння.
Wczoraj. – Учора.
Jutro. – Заўтра.
Pojutrze. – Паслязаўтра.
Za wcześnie. – Занадта рана./Зарана.
Za późno. – Занадта позна./Запозна.
W poniedziałek. – У панядзелак.
We wtorek. – У аўторак.
W środę. – У сераду.
W czwartek. – У чацвер.
W piątek. – У пятніцу.
W sobotę. – У суботу.
W niedzielę. – У нядзелю.
W dni robocze. – У буднія дні.
W dni świąteczne. – У выхадныя (дні).
W styczniu. – У студзені.
Piątego stycznia. – Пятага студзеня.
W lutym. – У лютым.
Dwudziestego czwartego lutego. – Дваццаць чацвёртага лютага.
W marcu. – У сакавіку.

W kwietniu. – У красавіку.
W maju. – У траўні.
W czerwcu. – У чэрвені.
W lipcu. – У ліпені.
W sierpniu. – У жніўні.
We wrześniu. – У верасні.
W październiku. – У кастрычніку.
W listopadzie. – У лістападзе.
W grudniu. – У снежні.
Ktorego dziś mamy? – Якое ў нас сёння чысло?
Dziś jest szósty września. – Сёння – шостага верасня.
Święta. – Святы.
Boże Narodzenie. – Каляды./Божае Нараджэнне.
Nowy Rok. – Новы Год.
Dzień Konstytucji 3 Maja. – Дзень Канстытуцыі 3 Траўня.
Dzień Wszystkich Świętych. – Дзень Усіх Святых.
Dzień Niepodległości. – Дзень Незалежнасці.
Dzień Matki. – Дзень Маці.
Wielkanoc. – Вялікдзень.
Wiosna. – Вясна.
Wiosną./Na wiosnę. – Увесну./Вясною.
Lato. – Лета.
Latem./W lecie. – Улетку.
Jesień. – Восень.
Jesienią./W jesieni/Na jesieni. – Восенню./Увосень.
Zima. – Зіма.
Zimą./W zimie. – Зімою./Узімку.

4. Надвор'е. Кірунки свету

Jaka dzisiaj pogoda? – Якое сёння надвор'е?
Niebo jest pogodne. – Неба яснае.
Niebo się chmurzy. – Хмарыцца.
Pada. – Ідзе дождж.
Kropi. – Накропвае дожджык.
Leje jak z cebra. – Ліе як з цэбра.
Pada śnieg. – Ідзе снег.
Wieje silny/słaby wiatr. – Моцны/невялікі вецер.
Przejaśnia się. – Пачынае праясняцца.
Dzisiaj jest mróz. – Сёння марозна.
Dzisiaj jest zimno. – Сёння халодна.
Dzisiaj jest ciepło. – Сёння цёпла.
Dzisiaj jest gorąco. – Сёння спёка/скварна.
Dzisiaj jest duszno. – Сёння (за)душна.
Upał. – Спёка./Сквар.
Przymrozki. – Замаразкі.
Zamieć. – Завіруха./Замець.
Mgła. – Імгла./Туман.
Burza. – Бура./Навальніца.
Chmury. – Хмары.
Wiatr. – Вецер.
Północ. – Поўнач.
Na północy. – На поўнач(ы).
Południe. – Поўдзень.
Na południu. – На поўдні.
Wschód. – Усход.
Na wschodzie. – На ўсходзе.
Zachód. – Захад.
Na zachodzie. – На захадзе.

5. Колеры

Biały. – Белы.
Czarny. – Чорны.
Czerwony. – Чырвоны.
Pomarańczowy. – Аранжавы/памаранчавы.
Żółty. – Жоўты.
Zielony. – Зялёны.
Niebieski. – Блакітны.
Siny. – Сіні.
Fioletowy. – Фіялетаваы.
Beżowy. – Бэж.
Brazowy. – Карычневы.
Ciemny. – Цёмны.
Granatowy. – Цёмна-сіні.
Jasny. – Светлы.
Popielaty. – Попельны.
Różowy. – Ружовы.
Srebrny. – Срэбны.
Szary. – Шэры.
Złoty. – Залаты.

6. Свяцтва

Babcia. – Бабуля.
Brat. – Брат.
Ciotka. – Цётка.
Córka. – Дачка.
Dziadek. – Дзядуля.
Dziecko./Dzieci. – Дзіця./Дзеці.
Krewny/Krewna. – Свяяк./Свяячка.

Kuzyn/Kuzynka. – Стрыечны брат./Стрыечная сястра.
Małżeństwo. – Муж і жонка./Спадарства.
Matka. – Маці.
Mąż. – Муж.
Narzęczony. – Жаніх/нарачоны.
Narzęczona. – Нявеста/нарачоная.
Ojciec. – Бацька.
Rodzice. – Бацькі.
Siostra. – Сястра.
Syn. – Сын.
Teściowa. – Цешча.
Teść. – Цесць
Wnuk/Wnuczka. – Унук./Унучка.
Zięć. – Зяць.
Żona. – Жонка.

7. Асабовыя звесткі

Nazwisko. – Прозвішча.
Nazwisko panińskie. – Дзявочае прозвішча.
Imię. – Імя.
Imię ojca. – Імя па бацьку.
Imię matki. – Матчына імя.
Data urodzenia. – Дата нараджэння.
Miejsce urodzenia. – Месца нараджэння.
Obywatelstwo. – Грамадзянства.
Narodowość. – Нацыянальнасць.
Stan cywilny. – Грамадзянскі/цывільны стан.
Żonaty/Zamężna. – Жанаты./Замужам.
Wolny/Wolna. – Нежанаты./Не замужам.

Zawód. – Прафесія.
Miejsce pracy. – Месца працы.
Miejsce zamieszkania. – Месца пражывання.
Numer dowodu osobistego. – Нумар пасведчання асобы.
Numer paszportu. – Нумар (заможнага) паншпарту.
Podpis. – Подпіс.

8. Занятак. Прафесія. Пасада.

Adwokat. – Адвакат.
Aktor. – Актор.
Aptekarz. – Аптэкар.
Artysta. – Мастак. /Дзеяч мастацтва.
Architekt. – Архітэктар.
Bibliotekarz./Bibliotekarka. – Бібліятэкар/Бібліятэкарка.
Biolog. – Біёлаг.
Chemik. – Хімік.
Dentysta. – Стаматолаг.
Dziennikarz./Dzennikarka. – Журналіст/Журналістка.
Duchowny. – духоўнік./Служка культуры.
Dyrektor. – Дырэктар.
Ekonomista. – Эканаміст.
Elektryk. – Электрык.
Filolog. – Філолаг.
Filozof. – Філосаф.
Fizyk. – Фізік.
Fotograf. – Фатограф.
Górnik. – Шахцёр.
Historyk. – Гісторык.
Inżynier. – Інжынер.

Kierowca. – Шафёр/кіроўца.
Kierownik. – Кіраўнік.
Kolejarz. – Чыгуначнік.
Komputerowiec. – Камп'ютаршчык.
Krawiec. – Кравец.
Księgowy/Księgowa. – Бухгалтар(ка)/Аўдытар.
Kucharz. – Кухар/повар.
Lekarz. – Лекар/урач.
Lotnik. – Лётчык/пілот.
Malarz. – Мастак./Жывапісец
Marynarz. – Марак.
Maszynista. – Машыніст.
Matematyk. – Матэматык.
Muzyk. – Музыкант.
Nauczyciel. – Настаўнік.
Oficer. – Афіцэр.
Pisarz. – Пісьменнік/літаратар.
Piekarz. – Пекар.
Policjant. – Паліцыянт/паліцэйскі.
Prawnik. – Юрыст.
Profesor. – Прафесар.
Programista. – Праграміст.
Reżyser. – Рэжысёр.
Robotnik. – Рабочы.
Rolnik. – Земляроб/сялянін.
Sędzia. – Судзя.
Sekretarz. – Сакратар.
Sportowiec. – Спартсмен/спартовец.
Sprzedawca/Sprzedawczyni. – Прадавец. /Прадаўшчыца.
Student/Studentka. – Студэнт/Студэнтка.

Terapeuta. – Доктар-тэрапеўт.
Urzednik. – Службовец/чыноўнік.
Wykładowca. – Выкладчык.
Żołnierz. – Вайсковец./Салдат/жаўнер.

9. Некаторыя польскія прымаўкі, выслоўі, фразеалагізмы

Argusowe oko. – Пільнае вока.
Biały kruk. – Белая варона.
Brak piątej klepki. – Без цара ў галаве.
Cicha woda brzegi rwie. – У ціхім балоце чэрці водзяцца.
Cicho jak makiem zasiał. – Ціха-ціхутка.
Co się odwlecze, to i usiecie. – Адклад не ідзе на лад.
Czarna godzina. – Ліхая гадзіна.
Dać się we znaki. – Давацца ў знакі.
Dla rozoru. – Для адводу вачэй.
Egipskie ciemności. – Непранікальны змрок./Хоць вока
выкалі.
Ezopowy język. – Эзопава мова.
Funta klaków nie warte. – Нічога не вартае.
Gołym okiem. – Голым вокам.
Groch z kapustą. – Боб з гарохам.
Huzia na Józia. – Навальвацца (на каго. -н.) усім гамузам.
Isć gdzie oczu poniosą. – Ісці куды вочы глядзяць.
Jak to się mówi. – Як той казаў.
Jak u Pana Boga za piecem. – Як у Бога за печкай.
Jakby kamień z serca spadł. – Быццам бы гара з плеч звалілася.
Jakby nigdy nic. – Як ні ў чым ні бывала.
Jeden do Sasa, drugi do lasa. – Хто ў боб, хто ў гарох.
Jeden w drugiego. – Адзін у адзін.

Kątem oka. – Краем вока.
Lew salonowy. – Свецкі леў.
Leżeć do góry brzuchem. – Ляжаць на баку/лайдачыць.
Łza się kręci w oku. – Слёзы на вочы набягаюць.
Ma ogień w oczach. – У яго/яе вочы гараць.
Maczać palce. – Улазіць у нядобрую справу.
Masz, babo, płacek! – Вось табе і маеш!
Mieć nerwy jak postronki. – Мець нацягнутыя нервы.
Między młotem a kowadłem. – Між двух агнёў.
Na oko. – На вока.
Na własną biedę. – На сваю галаву.
Na złamanie karku. – У вір галавою.
Narobić bigosu. – Наламаць дроў.
Nie ma o czym mówić. – Няма пра што гаварыць.
Nie wychodzi to mi z głowy. – У мяне гэта з галавы не выходзіць.
Nie zmrużyć oka. – Не прымружыць вока.
Ni to panna, ni to mężatka. – Ні дома, ні замужам.
Nosił wilk razy kilka, ponieśli i wilka. – Насіў воўк – панеслі й воўка.
Obrzucać błotem. – Абліваць гразёю.
Od zarania dziejów. – Спакон вякоў.
Pepek świata. – Пуп зямлі.
Pleść banialuki. – Гарод гарадзіць.
Pod żadnym pozorem. – Ні пад якім выглядам.
Pojechać do Abrahama na piwo. – Паехаць да Абрама на піва.
Przepędzić na cztery wiatry. – Адпусціць на ўсе чатыры бакі.
Przy okazji. – Пры выпадку.
Puścić mimo uszu. – Прапусціць міма вушэй.
Robić słodkie oczy. – Рабіць залёты/заляцацца.
Rzut oka. – Кароткі/першы позірк.

Skręcić sobie kark. – Скруціць сабе галаву.
Stara śpiewka. – Старая песня.
Stawać dęba. – Станавіцца на дыбкі/упарціцца.
 Szukaj wiatru w polu. – Шукай ветру ў полі.
Tęga głowa. – Мудрая галава.
Twardy grunt pod nogami. – Цвёрдая глеба пад нагамі.
Twarzą w twarz. – Вочы ў вочы.
Ugrzęznąć po same uszy. – Загразнуць/улезці па самыя вушы.
Urwać głowę. – Адарваць галаву.
W czepku urodzony. – Нарадзіўся ў кашулі.
Wart Pac pałaca, a pałac Pasa. – Абое рабое.
Wbić sobie do głowy. – Узяць сабе ў галаву.
Zabłąkana owca. – Блудная авечка.
Zatkajdziura. – Ад кожнае бочкі затычка.
Zawracać głowę. – Дурыць галаву.
Zuch do kluch. – Зух супраць мух.
Żabie po kolana. – Вераб'ю па калена.

10. Шыльды, надпісы

Alkohole – Алкагольныя напоі
Antykwariat – Букіністычная кнігарня/Антыкварыят
Apteka – Аптэка
Artykuły elektroniczne – Электроніка
Artykuły papiernicze – Канцылярскія тавары
Artykuły spożywcze – Прадукты харчавання
Autobus – Аўтобус
Bar – Закусачная/Бар
Biblioteka – Бібліятэка
Bilety – Білеты

Biuro podróży – Бюро падарожжаў/Турыстычнае бюро
Biżuteria – Ювелірныя вырабы/Біжутэрыя
Bufet – Буфет/Закусачная
Bursa – Інтэрнат
Cukiernia – Кандытарская
Dentysta – Стаматолаг
Dla niepalących – Для тых, хто не курыць
Dla palących – Для курцоў
Dla panów – Для мужчын
Dla pań – Для жанчын
Drób – Вырабы з птушкі
24 h – Кругласутачна
Dworzec PKP – Чыгуначны вакзал
Dworzec PKS – Аўтавакзал
Fryzjer damski – Жаночая цырульня
Fryzjer męski – Мужчынская цырульня
Galanteria – Галантарэя
Garmażeria – Кулінарыя
Hamulec bezpieczeństwa – Стоп-кран/Аварыйны тормаз
Herbata – Гарбата/Чай
Hotel – Гатэль/Гасцініца
Hurtownia – Оптавая крама
Informacja – Бюро даведак
Internet – Інтэрнэт
Jubiler – Ювелір
Kantor – Абмен валюты
Kawa – Кава
Kawiarnia – Кавярня
Kino – Кінаатэр/Кіно
Komunikacja krajowa – Траспарт міжгародніх маршрутаў

Komunikacja miejska – Гарадскі траспарт
Komunikacja międzynarodowa – Траспарт міжнародных маршрутаў
Konfekcja – Гатовае адзенне
Kontrola – Кантроль/Праверка
Kosmetyki – Касметыка
Ksero – Ксеракапіраванне
Księgarnia – Кнігарня
Kwiaciarnia – Кветкавая крама
Lekarz – Доктар/Урач
Linie lotnicze – Авіялініі/Авіякампанія
Lody – Марожанае
Łazienka – Ванны пакой
Mięso – Мяса
Motel – Матэль
Mujnia – Мыццё аўтамабіляў
Nabiał – Малочныя вырабы/тавары
Napoje – Напоі
Naprawa – Рамонт
Nie parkować! – Не паркавацца!
Nie wychylać się! – Не высоўвацца!
Niskie ceny – Танныя тавары/Нізкія цэны
Notariusz – Натарыус
Obniżka – Скідка
Obuwie – Абутак
Odjazd – Ад'езд
Odlot – Вылет
Opony – Шыны
Owoce – Садавіна
Palarnia – Месца для курэння

Parking – Паркоўка
Parter – Першы паверх
Peron – Платформа/Перон
Pieczywo – Хлебабулачныя вырабы
Piesi – Пешаходны пераход
Piętro – Паверх
Piwo – Піва
Plac – Плошча/Пляц
Poczekalnia – Зала чакання
Poczta – Пошта
Pole namiotowe – Палаткавае/намётавае поле
Przechowalnia bagażu – Камера захоўвання
Przejście – Пераход
Przyjazd – Прыезд
Przylot – Прылёт
Rabat – Скідка/Зніжка
Restauracja – Рэстаран
Rozkład jazdy – Расклад руху
Ryby – Рыба
Samoobsługa – Самаабслугоўванне
Serwis – Абслугоўванне/Сэрвіс
Sklep – Крама
Smażalnia ryb – Смажанне рыбы
Sprzedaż biletów – Продаж білетаў
Stacja benzynowa/paliw – Запраўка
Stomatolog – Стаматолаг
Szatnia – Гардэроб/Распранальня
Szkola – Школа/Вучэльня
Toalety – Туалеты
Tor – Каляя/Пуць

Tramwaj – Трамвай
Trolejbus – Тралейбус
Ulica – Вуліца
Uniwersytet – Універсітэт
Urząd celny – Мытня
Usługi – Паслугі
Warzywa – Гародніна
WC – Туалет
Wejście – Уваход
Wędliny – Вяндліна/Вэнджаныя прадукты
Wolny – Свабодна
Wyjście – Выхад
Wymiana walut – Абмен валюты
Wypożyczalnia – Пункт пракату
Wyprzedaż – Распродаж
Wystawa – Выстава
Wyższa szkoła – ВНУ
Zajezdnia – Транспартны парк
Zajęty – Занята
Zegarmistrz – Гадзіннікавы майстар/Рамонт гадзіннікаў
Zespół szkół – Комплекс навучальных устаноў
Złotnik – Ювелір
Zły pies – Злы сабака
Związek zawodowy – Прафсаюз

Выкарыстаныя крыніцы

1. Волкава Я. В., Авілава В. Л. Польшка-беларускі слоўнік. Мн., 2004.
2. Кіклевіч А. К., Кожынава А. А., Кур'ян І. У. Польская мова. Мн., 2000.
3. Клышка А. Беларуска-польскі размоўнік. Мн., 1992.
4. Пальцев Г. В. Польский язык. Мн., 1984.
5. Aksamitow A., Czurak M. Słownik frazeologiczny białorusko-polski. Warszawa, 2000.
6. Bąba S., Liberek J. Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny. Warszawa, 2002.
7. Jasińska T., Bartoszewicz A. Kieszonkowy słownik białorusko-polski, polsko-białoruski. Warszawa, 2007.
8. Kalėda B. Lenkiški-lietuviški pasikalbėjimai. Vilnius, 1990.
9. Podlaska D., Świętek-Brzezińska M. Słownik poprawnej polszczyzny. Warszawa – Bielsko-Biała, 2008.
10. Stachera K. Gramatyka polska. Bielsko-Biała, 2006.
11. Szadyko S., Wójcik A. Mini-rozmówki białoruskie. Warszawa, 1990.
12. Wichrowska W. Język polski: Kieszonkowy słownik ortograficzny. Warszawa, 2007.

ЗМЕСТ

ФАНЕТЫКА І ПРАВАПІС	3
Алфавіт	3
Націск і інтанацыя	6
МАРФАЛОГІЯ	7
Дзеяслоў	7
Дзеепрыметнік і дзеепрыслоўе	20
Назоўнік	25
Прыметнік	38
Лічэбнік	43
Займеннік	49
Прыслоўе	56
Злучнік	56
Прыназоўнік	57
Часціца	58
Выклічнік	59
СІНТАКСІС	60
НЕКАТОРЫЯ ЎСТОЙЛІВЫЯ ВЫРАЗЫ	65
Выкарыстаныя крыніцы	86